

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANA SANAT DALI
SERAMİK SANAT DALI

ÇAĞDAŞ SERAMİK FORMLARDA SEMBOLİZMİN ETKİSİNDE ARES'İN
MİTOLOJİK BETİMLEMELERİ

Esmâ GÖKÇİMEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan SUÇAĞLAR

KONYA 2024

Bu çalışma, 01/10/2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Seramik Anasanat Dalı Seramik Sanat Dalı Programında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

**Savunma
Tez Jürisi**

Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan SUÇAĞLAR
Danışman
Selçuk Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Gökçe UYSAL BAŞER
Selçuk Üniversitesi
Güzel Sanatlar Fakültesi

Doç. Sanver ÖZGÜVEN
Necmettin Erbakan Üniversitesi
Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi

ÖNSÖZ

Semboller ve simgeler, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlık, ilk mağara resimlerinde bile çevresindekileri ve olan olayları sembolleştirmiş, simgeleştirmiştir. Sembollerin anlaşılması ve aktarılması kolaydır. Yüzyıllar içerisinde gelişen insanlık sanat üzerine de radikal adımlar atmıştır. Teknolojinin ve toplumların gelişmesi, değişmesi sanatçıların söylemlerini farklılaştırmıştır. Her değişen dönemde, sanat üzerine yeni söylemler çıkmış hatta her yeni söylem kendinden bir önceki dönemi tartışmıştır. Bahsi geçen bu değişim hareketleri, sanat akımları olarak sanat tarihinde yerini almıştır. Sembolizm bu akımlardan birisidir. Öncülerini edebiyat alanında görmüş olduğumuz akım, devam sürecinde kendisini plastik sanatlar alanında da göstermiştir. Sembolizm, görünenin ötesindeki derin anlamları görmek ve aktarmak üzerine kuruludur. Akımın sanatçıları tinsel, rüya, psikoloji ve mitoloji gibi konular ile ilgilenmişlerdir. Sıklıkla mitolojik konular sembolist sanatçıların ilgisini çekmiştir. Mitoloji ve sembolizm ekseninde çalışmalar yapmış olan sanatçılar araştırılmış ve örnekleriyle sunulmuştur. Ayrıca plastik sanatlarda Ares, çağdaş plastik sanatlarda mitoloji ve sembolizm yine aynı şekilde araştırılarak, örnekleriyle sunulmuştur. Konu kapsamında seçilen Yunan mitolojisine bağlı tanrı ve tanrıçaların açıklamalarına yer verilmiş, içlerinden savaş tanrısı Ares ise çalışmanın uygulamalar kısmının ana konusu olmuştur. Tez çalışmasının uygulamalarında, Ares ve onun diğer tanrılarla olan ilişkilerinden yola çıkarak seramik çalışmalar üretilmiştir. Mitolojik öykü okumaları yapılmış ve bunlardan esinlenilerek, sanatsal kaygılarla sahneler tasarlanmıştır.

Tez sürecinde yol gösteren, yardımlarını esirgemeyen danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan Suçağlar başta olmak üzere, her zaman yanımda olan her adımımı destekleyen aileme ve çalışmam süresince emeği geçen canım arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Esmâ GÖKÇİMEN

KONYA-2024

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esma GÖKÇİMEN
	Numarası	224255001002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Seramik Ana Sanat Dalı / Keramik Sanat Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan SUÇAĞLAR
	Tezin Adı	ÇAĞDAŞ SERAMİK FORMLARDA SEMBOLİZMİN ETKİSİNDE ARES'İN MİTOLOJİK BETİMLEMELERİ

ÖZET

Çalışmanın ilk bölümünde sembolizm ve mitoloji, detaylı olarak ise seçilmiş olan Yunan mitolojisine bağlı tanrı ve tanrıçalar açıklanmıştır. Çalışmanın ana konusunun Yunan mitolojisinden savaş tanrısı Ares oluşu, ek olarak bu kapsamda detaylı açıklamalar yapmayı gerektirmiştir.

Tez kapsamında yer alan ikinci bölümünde bahsi geçen açıklamalar eşliğinde, sembolizm ve mitoloji, plastik sanatlarda Ares, çağdaş sanatta sembolizm üzerine çalışma yapan sanatçılar ve çalışmalarından örnekler görülebilmektedir.

Son bölüm olan üçüncü bölümde ise açıklamalarına yer verilen sembolizm ve mitoloji kapsamında, kişisel bir seçim olan Yunan mitolojisinden savaş tanrısı Ares üzerine seramik form ve duvar uygulamaları yapılmıştır. Sembolist bir yaklaşımla savaş tanrısı Ares soyutlanmıştır. Çalışmalar tasarlanırken mitolojik öykü okumaları yapılmış ve bunların etkisinde sahneler oluşturulmuştur. Bahsi geçen sahneler, kişisel kurgulardan oluşmaktadır ve gerçek mitolojik öykülerden sadece esinlenilmiştir.

Anahtar Kelime: Sanat, Sembolizm, Mitoloji, Savaş Tanrısı Ares, Seramik.

T.C.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Esma GÖKÇİMEN
	Numarası	224255001002
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Seramik Ana Sanat Dalı / Seramik Sanat Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan SUÇAĞLAR
	Tezin İngilizce Adı	THE INFLUENCE OF SYMBOLISM IN CONTEMPORARY CERAMIC FORMS MYTHOLOGICAL OF ARES

ABSTRACT

In the first part of the study, symbolism and mythology, and selected gods and goddesses related to Greek mythology are explained in detail. The fact that the main subject of the study is Ares, the god of war from Greek mythology, required additional detailed explanations in this context.

In the second part of the thesis, with the explanations mentioned above, examples of artists and their works working on symbolism and mythology, Ares in plastic arts, and symbolism in contemporary art can be seen.

In the third section which is the last section, ceramic forms and wall applications were made on Ares, the god of war from Greek mythology, which was a personal choice within the scope of symbolism and mythology explained. With a symbolist approach, Ares the god of war was abstracted. While designing the works, mythological stories were read and scenes were created under their influence. The scenes mentioned consist of personal fictions and are only inspired by real mythological stories.

Keywords: Art, Symbolism, Mythology, Ares the God of War, Ceramics.

ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SEMBOLİZM VE MİTOLOJİ

1.1. Sembolizmin Tanımı	3
1.2. Mitoloji	6
1.3. Yunan Pantheonunda Yer Alan Tanrı ve Tanrıçalar	7
1.3.1. Zeus	8
1.3.2. Hera	11
1.3.3. Poseidon	11
1.3.4. Hephaistos	12
1.3.5. Hermes	13
1.3.6. Dionysos	14
1.3.7. Artemis	15
1.3.8. Afrodite	16
1.3.9. Athena	16
1.3.10. Apollon	17
1.3.11. Demeter	18
1.3.12. Ares	19

İKİNCİ BÖLÜM

2. PLASTİK SANATLARDA SEMBOLİZİM VE MİTOLOJİ'NİN YANSIMALARI

2.1. Plastik Sanatlarda Mitoloji ve Sembolizm	20
2.1.1. Johann Heinrich Füssli (1741- 1825)	20
2.1.2. Arnold Böcklin (1827- 1901)	21
2.1.3. William Blake	22
2.1.4. William Turner	23
2.1.5. Gustave Dore	24
2.2. Plastik Sanatlarda Ares	25
2.3. Çağdaş Plastik Sanatlarda Mitoloji ve Sembolizm	30
2.3.1. Anish Kapoor	30
2.3.2. Michael Flynn	31

2.3.3. Betty Woodman	32
2.3.4. Rıza Tan Buğra Özer.....	32
2.3.5. Mehmet Fatih Karagül	33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. UYGULAMALAR

3.1. Uygulama Süreci	37
3.2. Kişisel Uygulamalar	45
SONUÇ	74
KAYNAKÇA.....	78

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

TDK : Türk Dil Kurumu

UK : Birleşik Krallık

İÖ : İsa'dan Önce

VB : Ve Benzeri

ŞEKİLLER TABLOSU

Şekil -1: Johann Heinrich Füssli- Thor Midgard Yılanını Vuruyor	21
Şekil -2: Arnold Böcklin- Odysseus and Kalypso	22
Şekil -3: William Blake- Albion Kızlarının Vizyonları.....	23
Şekil -4: William Turner- Apollo ve Python	24
Şekil -5: Gustave Dore- İlahi Komedyâ'dan (Cehennem) İllüstrasyonu.....	24
Şekil -6: Mars and Venus- Antonia Canova	25
Şekil -7: Mars and Cupid – Bertel Thorvaldsen	26
Şekil -8: Venus and Mars – Richard Cosway	27
Şekil -9: Mars, Venus ve Aşk Tanrısı- Marcantonio Raimondi	28
Şekil -10: Paolo Veronese – Mars ve Venus Aşkla Birleşti	29
Şekil -11: Mars On His Chariot Pulled By Wolves Claude 2 Audran.....	30
Şekil -12: Anish Kapoor – Marsyas.....	31
Şekil -13: Michael Flynn- Aptallar Gemisi 7	31
Şekil -14: Betty Woodman – Kimono Kadınlar	32
Şekil -15: Rıza Tan Buğra Özer – Umut.....	33
Şekil -16: Fatih Mehmet Karagül – Trireme (Agamemnon)	34
Şekil -17: Eskiz – 1 – Pranga Sesleri.....	36
Şekil -18: Eskiz – 2 – Gazap Ateşi	37
Şekil -19: Eskiz – 3 – Yolun Sonu	37
Şekil -20: Pranga Sesleri- Plaka Yöntemi ile Şekillendirme Aşaması	38
Şekil -21: Pranga Sesleri- Plaka Yöntemi ve Ölçülendirme Aşaması	39
Şekil -22: Pranga Sesleri- Sucuk Yöntemi ile Modelleme Aşaması	39
Şekil -23: Pranga Sesleri- Formun Kuruma Aşaması.....	40
Şekil -24: Şüpheli Mi Var? - Pranga Sesleri- Fırınlama Öncesi	41
Şekil -25: Pranga Sesleri- Bisküvi Pişirimi Sonrası	41
Şekil -26: Sır Hazırlama Aşaması.....	41
Şekil -27: Hazırlanan Sırın Deneme Plakalarının Üzerine Uygulama Aşaması.....	42
Şekil -28: Sır Plakaları Üzerinde Renk Denemeleri	42
Şekil -29: Sır Denemelerinin Sonuçları	42

Şekil -30: Pranga Sesleri- Bisküvi Pişirimi Yapılmış Bünye Üzerinde Sır Uygulaması	43
Şekil -31: Kardeşim! - Plaka Yöntemi ile Şekillendirme Aşaması	44
Şekil -32: Kardeşim! - Plaka Yöntemi ile Şekillendirme Aşaması	44
Şekil -33: Kardeşim! - Sucuk Yöntemi ile Şekillendirme ve Renk Seçimi.....	44
Şekil -34: Dilemma- Şekillendirme Aşamaları.....	45
Şekil -35: Yasak Aşk- Sırlama Aşaması ve Fırın İçerindeki Görüntüsü	45
Şekil -36: Savaş Yıllarım.....	46
Şekil -37: Savaş Yıllarım- Detay Görüntüsü	47
Şekil -38: Bende Varım	47
Şekil -39: Şüpheli Mi Var?	48
Şekil -40: Şüpheli Mi Var? - Farklı Açılı ve Detay Görüntüsü	49
Şekil -41: Yasak Aşk	50
Şekil -42: Yolun Sonu.....	51
Şekil -43: Yolun Sonu- Farklı Açılı ve Detay Görüntüleri	52
Şekil -44: Pranga Sesleri.....	53
Şekil -45: Gazap Ateşi- Farklı Açılı ve Detay Görüntüleri	54
Şekil -46: Gazap Ateşi	55
Şekil -47: Ben Savaş Tanrısıyım	56
Şekil -48: Ben Savaş Tanrısıyım- Farklı Açılardan Görüntüleri	57
Şekil -49: Dilemma- Farklı Açılardan Görüntüleri.....	57
Şekil -50: Dilemma.....	58
Şekil -51: Hüküm Verildi	59
Şekil -52: Hüküm Verildi- Farklı Açılardan Görüntüleri	60
Şekil -53: Süren Dava	61
Şekil -54: Süren Dava- Farklı Açılardan Görüntüleri.....	62
Şekil -55: Daha Bitmedi	63
Şekil -56: Kardeşim!.....	64
Şekil -57: Bitmeyen Kavga.....	65
Şekil -58: Bitmeyen Kavga- Farklı Açılardan Görüntüleri	65
Şekil -59: Zamanım Var	66
Şekil -60: Kırmızıyı Ben Seçmedim.....	67

Şekil -61: Kırmızıyı Ben Seçmedim- Farklı Açılardan Görüntüleri.....	68
Şekil -62: Yeni Başlıyorum	69
Şekil -63: Tek Suçum Savaşmak	70
Şekil -64: Tek Suçum Savaşmak- Farklı Açılardan Görüntüleri.....	71
Şekil -65: Sonum Geldi.....	72
Şekil -66: Sonum Geldi- Farklı Açılardan Görüntüleri	72

GİRİŞ

Sembol oluşturma, sembollerle aktarma insanlık tarihi kadar eski bir eylemdir. İnsanlık bilinçlendiği ve bilincinde olanları aktarmaya başladığı ilk günden bu zamana nesneleri sembolleştirme gayreti içine girmiştir. Yüzyıllar içerisinde gelişen bu sembolleştirme eylemi, sanat akımları içerisinde kendine sembolizm adı altında yer edinmiştir. Sembolizm, ilk çağlardan günümüze insanların form, biçim ve nesneleri anlamlandırma gayretinin bir örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak plastik sanatlardan ziyade sembolizm hareketi kendisini edebiyat alanında göstermiştir. Sembolist sanatçılar madde yerine tinselliği ön planda tutarak gerçek ötesini imgelem aracılığı ile sunmayı hedeflemişlerdir. Sembolizm etkisinde çalışmalar yapmış olan sanatçılar, eserlerinde görünen dünyanın ötesinde derin anlamlara sahip çalışmalar ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Bahsedildiği gibi derin anlamlara sahip bu çalışmalarda sembolist sanatçılar genellikle mitolojik öykülerden faydalanmış ve sıklıkla mit, mitos ve mitolojiyi konu olarak ele almışlardır.

Mitoslar genellikle doğaüstü yaşamdan bahsetmektedirler. Evrenin oluşumuna, tanrı ve tanrıçaların yaşamına hatta onların hikâyelerine gerek sözselsel gerek yazınsal olarak değinilmektedir. İnsanların yaşamlarında izler bırakan bu anlatılar, tarih verileri gibi gerçek olmayışı ve aktarım sürecinde değişken oluşu ile tarihten ayrılır. Dünya üzerinde çok sayıda mitoloji bulunmaktadır ve bu mitolojilerden bazıları yazınsal olarak günümüze kadar ulaşabilmiştir. Tarihsel anlamda bütünsel bir gerçekliğe sahip olmamasına karşın, yazınsal anlamda çok fazla bilgi barındıran ve kolaylıkla incelenmesi mümkün mitolojilerden birisi Yunan mitolojisidir.

Yunan mitolojisi çok fazla sayıda hikâyeyi ve karakteri içerisinde barındırmaktadır. Çalışma kapsamında kişisel tercih bağlamında Yunan Pantheon'unda yer alan Ares figürü özne olarak seçildiği için Yunan Pantheon'una ve içerisinde yer alan on iki büyük tanrı ve tanrıçaya açıklamalarıyla yer verilmeye çalışılmıştır. Bu Pantheon'da Zeus baş tanrı olarak bilinmektedir. Zeus ve Hera'nın oğlu olan savaş tanrısı Ares; kalkan delen, yok edici, tanrıların içinde en sevimsiz, nefret edileni ve korkak gibi sıfatlar ile tanımlanmıştır. Kalplere kin, öfke, nefret saçması ile bilinmektedir. Ares için zırhını kuşanan, miğferini ve kalkanını elinden hiç

düşürmediği ana söylemler arasında yerini almaktadır. Naralar atarak gezdiği, kaostan beslendiği ve kan dökmekten hoşlandığı bilinmektedir. Tüm bu söylemler daha önce de bahsedildiği gibi kişisel olarak savaş tanrısı Ares'in seçiminde rol oynamış ve yapılmış olan sanatsal çalışmalarda birer element olarak yansıtılmıştır.

Yunan mitolojisi birçok sanat dalında yapılmış olan esere konu olmuştur. Tez kapsamında birinci bölümde; sembolizm ve mitoloji kavramlarına yer verilmiştir. Yunan panteonundaki tanrı ve tanrıçalara kısaca değinilmiş olup, çalışmaya konu edinilen savaş tanrısı Ares hakkında açıklamalar yapılmıştır.

İkinci bölümde ise sembolizm etkisinde mitolojiyi konu edinen yerli ve yabancı sanatçıların çalışmalarına yer verilmiştir. Bu çalışmalarda mitolojik unsurların yansımaları ortaya konulmaktadır ayrıca Yunan mitolojisindeki Ares betimlemesinin plastik sanatlardaki yansımaları olan eserlere de değinilmektedir.

Üçüncü bölümde ise bu çalışmaya konu edinilen tanrı Ares anlatısı, seramik form ve yüzeylere sembolist bir yaklaşımla aktarılmaya çalışılmıştır. Ares hakkında kaynaklardan edinilen bilgiler ışığında eskiz çalışmaları yapılmıştır. Eskizler arasından belirlenen çizimler doğrultusunda üç boyutlu seramik form ve duvar uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Toplamda sekiz adet duvar uygulaması, on bir adet üç boyutlu form Ares özelinde sembolist bir yaklaşımla tematik olarak yansıtılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SEMBOLİZM ve MİTOLOJİ

1.1. Sembolizmin Tanımı

Sembolizm; bir şeyi semboller aracılığıyla anlatma ve aktarma olarak tanımlanabilmektedir (Atasagun, 1997). Yunanca'da symbolom, sumbolos, symbolum; Fransızca 'da symbole, İngilizce 'de symbol ve Almanca 'da symbol olarak ifade edildiği görülmektedir (Güngör, 2022).

Sembol, duygularla anlaşılabilmesi için anlatılmak isteneni somut hâle getirerek anlaşılmayı kolaylaştıran görünür işaretler olarak açıklanabilmektedir. (Atasagun, 1997). Simge kavramı Türk Dil Kurumu sözlüğünde şu şekilde açıklanmıştır: "Duyularla ifade edilemeyen bir şeyi belirten somut nesne veya işaret; alem, remiz, rumuz, timsal, sembol" (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, tarih yok)

Erich Fromm, sembolü rastlantısal, geleneksel ve evrensel olmak üzere üç başlık altında ele almıştır. Sembol oluşturabilme insanın öğrendikleri bilgiler ve bunların temelde düşünme ve zihinsel çıktılarının bir sonucudur. Fromm bu öğrenme sürecini rastlantısal semboller olarak adlandırmıştır. Geleneksel semboller toplum içerisinde yer alan kültürel açıdan birikimlerle bağlantılıdır. Evrensel sembolleri de toplumdaki insanların ortak duygu ve durumunu etkileyen bilinçle açıklamıştır. C. Gustav Jung'a göre kollektif bilinç, kişisel bilincin derinlerde yatan ortak noktasını, insanın olayları ve olguları anlama biçimini sembollerle ifade ederek anlaşılmayı kolaylaştırdığını aktarmıştır. Sanat, dil ve mitos insanların sembolü etkili bir şekilde kullanmasıyla gelişmiştir.

Mitos, masal ve büyü gibi konular ilkel insanların işaret ve sembolleri geliştirmesinde rol oynamıştır ve ayrıca mitoslar direkt olarak insanların imgelem ve düş gücünden beslenmektedir. Dinin yüksek bir etkileşim ile dâhil olduğu mitoslar, gerçeküstü yaklaşımla sanatın ortaya çıkmasına neden olmuştur (Üner, 2013).

Mitoslar ve sanat, insanın sembolleştirme yetisiyle ortaya çıkan düşünce dünyasının bir form ya da sistem olarak dışa yansımalarıdır. Bu açıdan sanat, taşıdığı imge ve içeriğinden dolayı sembolik bir form olabilir keza sanatın kendisi bir sembol değildir; çünkü sanat

kendisinden başka bir şeyi göstermez. Bu nedenle sanatta kullanılan her imajın sembolik bir değeri vardır. Örneğin, günbatımı faniliğın sembolü olarak düşünülebilir. Böyle bir anlatımda semboller taşıdığı anlamla benzeşerek bütünleşir; bu direkt sembolizmdir. İn -direkt sembolizmde hem açıklayıcı hem de gizleyici olan örtülü bir anlatım söz konusudur. Günlük dilde kullandığımız mecazlar buna güzel bir örnektir; otobüs durağında beklediğiniz birine “nerede kaldın, ağaç oldum” dediğinizde ağaçla benzeşim kurarak kişinin geciktiğini ve beklemekten yorulmuş olduğunuzu ifade etmiş olursunuz. Burada ve çağrışım (metafor) yoluyla oluşmuş edebi bir ifade söz konusudur (Üner, 2013).

Semboller, somut ve soyut olarak zihnimizde kavrayış bakımından beşerî tecrübeden süzülerek ortaya çıkar (Güngör, 2022). İnsan zihni açısından tecrübe ve onun diğer bileşenleri olan bilinç, inanç, duygu ve bunların kullanımı bir sonuç veriyor ise sembolik işleyiş içerisinde (Whitehead, 2019).

Resim sanatında yaygın olarak kullanılmış olan in-direkt semboller, Tanrı’nın bir kuzu ya da buluttan çıkan bir el olarak, kutsal ruhun da bir kuğu olarak tasvir edilişi gibi metaforiktir. Nitekim, Orta çağ Batı resminde benzeşim ve çağrışıma dayanan edebi anlatımlar çoktur. Rönesans ve Barok resimlerinde de çıplak kadın figürünün Venüs’ü simgelemesi gibi örnekler oldukça fazladır. Doğu resminde ise motif ve minyatür sanatı bütünüyle sembollerden oluşur. Ölümü simgeleyen Selvi ağacı, cenneti simgeleyen nar gibi sembolik motifler yanında dinsel öykülerin sembollerle görselleştirilmesi geleneği de vardır (Üner, 2013).

Sembolizm, 1870’li yıllarda öncelikle edebiyat alanında ortaya çıkmış, sembollerle kurgulanan bir ifade biçimini temsil eden akımdır. Derin ve karmaşık anlama sahip olan sembol, kökeni Latince "symbolum" kelimesine dayanır. Birleştirmek, açıklamak anlamına gelen “sumbolon”, Eski Yunan’da ikiye bölünmüş özdeksel nesnenin

parçalarından birini ifade eden bir addır. Diğer bir deyişle sembol bir madde ve bir anlam birlikteliğinden oluşan, gerçek ve gerçekdışı alanların birleşimidir. Bu bağlamda sembol, bir bütünleştirme ya da form oluşturma durumudur (Üner, 2013).

Eski zamanlarda mağara duvarlarına çizilen ve günümüze kadar varlığını korumuş insan ve hayvan resimlerinin sembol olarak kullanıldığı bilinmektedir (Ateş, 2024). Bahsi geçen kullanım yüzyıllar içerisinde gelişerek bir sanat akımı haline gelmiş ve sanatçıların, mitolojik sembolleri kullanarak hayran bırakan çalışmalar ortaya koyabilmesinde kolaylık sağladığı ayrıca sanat tarihinde de önemli rol oynadığı bilinmektedir (Ateş, 2024).

Semboller, sanatçıların duygu, düşünce ve anlatmak istedikleri her bir unsuru izleyiciye aktarma sürecinde kullandığı yöntemdir. Sanatçı sembolleri ve onların anlamlarını kullanarak biçim ve renkler ile bir anlatı oluşturma çabasıdır. Bu sembolik anlatı biçimi, sanatçının aktarmak istediği heyecan ve duyguyu yansıtır (Yazar & Geçen, 2018).

Sembolizmin ilk kez Jean Moreas tarafından kaleme alındığı bilinmekle birlikte, Sembolizm adlı bildirisinde ideanın gerçeğin yerini alması gerektiğini açıklamıştır. Sembolistler için mistik, okült, psikolojik vb. gibi kavramların estetik değerler eşliğinde ortaya konulması amaçlanmış ayrıca konu olarak ise ezoterik fikirler, ruhsal dünya, psişik deneyimler, hipnoz vb. ruhsal olgulardan faydalandığı gözlemlenmektedir. Tüm bu söylemler aslında Sembolizmin bahsi geçen dönemde artan nesnelleşmeye bir duruş olması, yine aynı dönemde yükselen Empresyonizm akımına karşı gözün gördüğü gerçekliğin ortaya konulması değil görünenin ardında yatan gerçekliğe odaklanmak olarak açıklanabilecektir. Sembolizm, imgenin direkt olarak tanımlanmasının yanı sıra imge ile anlatılmak istenen detaylı söylemin dolaylı bir şekilde aktarılma çabası olarak tanımlanabilmektedir. Bahsi geçen sanatsal aktarım hakkında sanat tarihinin tümüne bakacak olursak, alegori ve sembolizm bu konuda iyi bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. Farkları bakımından sembolizmde imge bir anlam çerçevesinde bütünleşirken, alegori çözümlenebilen ve düşüncenin direkt olarak basit bir şekilde aktarılmasıdır. Bahsi geçen farka verilebilecek örnek ise Gotik eserlerin simgesel oluşu, Rönesans eserlerinin ise alegorik oluşudur (Üner, 2013).

Genel olarak sembolün insanlık tarihi kadar eski olduğu ve kullanımının yüzyıllarca devam ettiği anlaşılanlar arasındadır. Kullanımı süresince gelişen ve değişen dünya düzeninde sembollerin sanat alanında da kullanıldığđı gözlemlenmiştir. Hatta semboller ve simgeler kullanımları açısından derin anlamlara sahip olduğundan, sembolizm sanat akımında sıklıkla kullanılmış ve görünenin ötesinde bu akımla birlikte derin anlamlara sahip sanat eserleri ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise hızıyla farklı noktalara gelen teknoloji serüveni sanatı bilinenden farklı bir noktaya getirmiştir. Bu değişim sürecinde sembollerin kullanımı hala devam etmektedir.

Sembol kullanımının, günümüz teknolojisinde görsel iletişimin önem kazandığđı ve görsel semboller ile hız kesmeden ileri düzeye taşındığđı bilinmektedir. Görsel sembollerin öğrenilebilir oluşu semboller sanatını evrensel yapan unsurlardandır. Ortak görsel iletişim dili kullanan sanatçılar anlatılarına işaretler, simgeler ve semboller ekleyerek aktarımlarını evrensel hâle getirmektedirler (Yazar & Geçen, 2018).

1.2. Mitoloji

Yunanca kelimeler olan "mitos" (Mythos) ve "logos" kelimelerinin bir araya gelmesinden dolayı ortaya çıktığđı anlaşılmaktadır (Asarkaya, 2010) . Yaratılışı konu olarak ele alır ve bunu gerçeküstü varlıklar aracılığıyla ortaya koymaya çalışır. İnsanın yaratılışını ve devamında gelen süreci; yeryüzü – gökyüzü ve yerin altında yaşananlar bağlamında öyküler hâlinde sunan anlatılardır. Mitolojinin kutsala daha fazla yer vermesi; onu diğer masal, öykü, hikâye gibi anlatılardan ayıran en önemli özelliğidir Mitoloji, varoluş ve içinde barındırdığđı yaşayış biçimleri de dâhil olmak üzere genel kavram bilgisi dâhilinde mitleri konu olarak ele almaktadır. (Çınar, 2006). Tıpkı, masal, öykü, hikâye gibi anlam içeriklerini barındıran; günümüze kadar aktararak gelen ve insanların yaşam tarzını çevreleyen söylentiler bütünüdür (Kantar, 2013). Mitoloji ve tarih karşılaştırıldığında birbirine zıttır. Belirtilen zıtlık şu şekilde ifade edilebilmektedir; tarih gerçeği yansıtırken, mitoloji için uydurma ayrıca kulaktan kulağa aktarılanlardan ibaret olduğu söylenebilmektedir (Dönmez, 2001).

Dünya üzerinde bilinen ve hala belki de bilinmeyen çok sayıda mitoloji yer almaktadır. Çok sayıda olan mitolojilerden bazıları yazılı olarak günümüze kadar taşınabilse bile, bazıları söylentiden öteye geçememiştir. Konu kapsamında, bu mitolojilerden spesifik olarak bir tanesi seçilmiştir. Seçilen mitoloji gerek ulaşılabilirliği gerek yazılı kaynaklarının olması açısından Yunan mitolojisidir. Sanatsal olarak yüzyıllar boyunca birçok sanat eserinde konu olarak kullanılan Yunan mitolojisi, kişisel anlamda ilgi çekici olmuş ve bu yüzden seçim noktasında belirleyici olmuştur. İlerleyen bölümlerde değinilmiş olan Yunan mitolojisine ait tanrı- tanrıçalar ve onların öyküleri ayrıca içeriklerinden özellikle belirlenmiş Ares hakkında açıklamalarda bulunulmuş ve çalışma bu kapsamda yürütülmüştür.

1.3. Yunan Pantheonunda Yer Alan Tanrı ve Tanrıçalar

"Dünyanın Yaratılışı" konusu eski Yunanlıların ilgilendikleri önemli bir konu olmuştur. Bahsi geçen konu hakkında yeterli bilgi olmadığı için her şeyi, tabiat içerisindekileri canlı varlıklar olarak varsaymışlardır. Tabiatla belirledikleri canlı varlıklara insan nitelendirmesi yapmışlardır. Khaos'dan Gaia ortaya çıkmış ve devamında çok fazla anlama sahip olan Eros (Aşk) doğmuştur. Khaos'dan doğan ikinci isim ise Erebus (Gece) ve onların birleşmesi sonucu var olan yerin üst tabakasının ışığı Aither ve yeryüzünün ışığı Hemera'yı doğurmuştur. Işığın belirip, biçimlenişinden sonra yaratılış durmadan devam etmiştir. Gaia'da göğü, yani Uranos'u doğurdu. Uranos'a yerin tamamını kaplayabilmesi için büyüklük bahşedildi. Gaia, sonrasında Pontos'u (Deniz) yarattı. Gaia ve Uranos'un birleşmesinden ilk olarak Titanlar meydana gelmiştir. Altı dişi, altı erkek toplam on iki tane Titan: Okeanos, Koios, Krios, Hyperion İapetos, Kronos, Theia, Rhea, Mnemosyne, Phebe, Tethys, Themis'dir. Bundan sonraki doğanlar Kyklops'lardır ve Brontes, Steropes, Argos isimli Kyklops'ların alınlarının ortasında tek gözleri bulunmaktadır. Farklı görünümlere sahip, omuzlarından bükülmez hâlde yüzer kol ve sırtlarına ellişer baş dizili olan; Kottos, Briareos, Gyges isimli devler var olmuşlardır. Bu devler Hekatonchires ve Centimanes olarak da anılırlardı. Uranos, doğan çocuklarından ürüyor, korkuyor ve doğan bütün çocuklarını yerin en dibine hapsediyor hatta yutuyordu. Gaia yaşadığı üzüntü duygusu ile bu durumu değiştirmek istemiştir. Göğsünden çelik çıkarıp tırpan yapmış, sadece

en son doğan oğlu Kronos bu tırpanı kullanmaya cesaret etmiştir. Uranos uyurken, oğlu Kronos tarafından tırpanla biçilmiş ve kanlı parçaları denize atılmıştır. Kanlı et parçalarının denize atılmasıyla beyaz köpükler oluşmuştur. İlâhi bir bakire, genç ve güzel tanrıça olan Afrodit ise bahsi geçen beyaz köpüklerden doğmuştur (Can, 2017).

Kronos'un kardeşi Rheia ile birleşmesi sonucunda, üçüncü Tanrı kuşağı Olymposluları doğurmuştur. Kronos, tahtından olacağı ve çocuklarından herhangi birinin kendisinin yerine geçeceği korkusu olduğu için Rheia'nın doğurabileceği bütün çocukları yuttuğu bilinmektedir. Rheia, Zeus'u doğurduktan sonra Gaia'nın Zeus'u bir mağaraya sakladığı ve bir bezin içine sarılmış olan taşı ise Kronos'a verdiği bilinmektedir. Kronos'unda taşı fark etmeden yuttuğu bilinenler arasındadır. Büyüyünce Zeus, Kronos'un yuttuğu bütün çocukları kurtarmıştır. Kurtulan Titanlar, Zeus'un tarafında olanlar ve Kronos'u destekleyenler olarak ikiye ayrılmışlardır. Zeus üstünlüğünü kabul ettirene kadar çok mücadele vermiştir. Zeus, Tartaros'a inerek Kykloplarla Hekatonkheir'leri kurtarmış, sonrasında Kykloplar Zeus'a şimşek, yıldırım ve gök gürlemesini sunmuşlardır. Zeus, Titanları yenmiş ve Gaia, Tartaros'dan olma dev canavar Typhon'u doğurmuştur. Zeus, bu canavarı da diğerleri gibi alt etmiş ve sonrasında evrenin tek sahibi olmuştur. Kardeşleri ile görev dağılımı yapmış ve kendisi göğü, Poseidon'a denizleri, Hades'e de yeraltı ülkelerini vermiştir (Aksoy, 2007).

Yunan tanrılarının tümünün kendilerine ait görevlerinin olduğu bilinenler arasındadır. Yeryüzü güçlerini yöneten tanrılar: Gaia, Zeus, Poseidon, Hades, Afrodit'tir. Biyolojik çevrimleri denetleyenler: Demeter, Dionysos, Artemis'tir. Kent yaşamındaki siyasi ve toplumsal düzeni güvencede tutan, kurumlara göz kulak olanlar ise Zeus, Athena, Apollon, Ares, Hera, Hestia, Hephaistos, Hermes olarak bilinmektedir (Akçam, 2007).

1.3.1. Zeus

Evrenin tüm hakimiyeti neredeyse lider Zeus'tadır. Göklerin babası olarak bilinmekte, bolluk, bereket, hava ve doğa olaylarının onun elinde olduğu söylenmektedir. Tam ortasında Gorgon'un korkunç başının bağlandığı ve yüz altın püskülü olan delinmez zırhlı "aegis"i ile fırtınalar çıkardığı söylenmektedir. Genel

olarak siperi, zırh anlamında kullanılsa da aslında keçi derisidir. İlerleyen zamanlarda bahsedilen kısa pelerin, yılan püskülleri olan ve balık pullarıyla kaplı bir göğüs zırhı olarak betimlenmektedir. Bu tasvirlerden her yerde aynı biçimde bahsedilmemiş, Leyden'deki bir heykel zırhı bu şekilde ifade edilmiştir. Zeus, Yunanlıların ilk evrensel tanrısı olmuş ve ibadet etmek hususunda Yunanistan genelinde önem kazanmıştır. Tapınakları, ibadet yerleri önemli görülmüş ve Zeus, kutsal meşe ağacı biçiminde yansıtılmıştır (Korkmaz, 2022).

Zeus, evrenin hakimidir. Tahtın egemenliğini ele geçirene kadar çok fazla savaş vermiş ve sonrasında da tüm varlıkların hakimiyetini elde etmiştir. Kardeşleriyle yönetimi paylaşmış, bunun neticesinde görev dağılımı şu şekilde olmuştur; Poseidon denizlerin hâkimi, Hades gölgeler dünyası ve yeraltı, Demeter'e ise bereket tanrıçalığını, Hestia'da ocak tanrıçası olmuştur ve güzel Hera'yı ise yanına karısı olarak almıştır. Zeus, her şeyin hakimidir en çok da gökyüzünün. Hesiodos'tan alınan bilgilere göre yedi kez evlenmiştir. İlk evliliğini bilge tanrıça Metis'le gerçekleştirmiş, bunun sonucunda zekâ tanrıçası Athena doğmuştur. Athena ise annesinden değil babasından doğarak meydana gelmiştir. Ayrıca ikinci evliliğini yasa tanrıçası Themis'le gerçekleştirmiştir. Eurynome ile üçüncü evliliğini yapmıştır. "Kharit"ler bu evlilikten var olmuşlardır. Bereket denilince akla gelen Demeter ise Zeus'un dördüncü eşidir, sonrasında da bu evlilikten yeraltı ecesi Persephone doğmuştur. Bir sonraki evliliğini ise bellek tanrıçası Mnemosyne ile gerçekleştirmiş, San'at perileri Musa'lar bu evliliğin meyvesi olmuştur. Tanrıça Leto ile olan evliliği, bu evliliklerin arasında yerini almış ve tanrısal ikizler olan Apollon ve Artemis dünyaya gelmiştir. Hesiodos'tan alınan bilgilere göre; sonuncu evliliği ise en sevgili karısı Hera'dır. Bu evlilikten de Hebe, Ares ve Eileithia doğmuştur (Bayladı, 1999).

Kâinatın yeni hâkimleri, Devler'in (Gigant'lar) saldırısına uğrarlar. Uranos'un hayalarından akan kandan Gaia hamile kalmıştır. Hesiodos, parlak zırhlı uzun kargılı Devleri doğurduğunu söylemiş ve bu bilgilerden bir daha hiç bahsetmemiştir. Devler, Olympos'a saldırmış ve bir efsaneye göre Devleri yenebilecek olan kişinin ölümlü bir insan olduğu söylenmektedir. Tanrılarla, Devler arasında geçen savaşa (Gigantomakhia) katılanlar arasında; Apollon, Ares, Artemis, Hekate, Hephaistos, Hermes hatta Moiralar yer almaktadır. İnsanın yaratılışı ile ilgili şöyle bir söylenti

bulunmaktadır: İÖ IV. yüzyılda insanın Prometheus tarafından, maddeden yapıldığına inanılmaktadır. Söylenceye göre, Prometheus insan bedenini yaratırken suya ya da gözyaşlarına kil karıştırarak ölümlü ilk varlığı yarattığı bilinmektedir. Bir inanışa göre ise Prometheus, ilk insana sadece biçim verendir. Athena ise ilk insana ruhu ve hayatı vermiştir. Prometheus hep insanların dostu olarak karşımıza çıkmıştır. Hesiodos'un anlattığı bir olaya göre; tanrılar ve insanların Mekone'de bir araya geldiği ve kesilen tüm kurbanlarda tanrılara düşecek olan payları hesaplıyorlardı. Prometheus, Zeus'a bir oyun oynamıştır. Oyunda, kocaman bir öküzü ikiye keserek bir tarafa etini koymuş ve üstünü işkembe ile kapatmış; bir tarafa ise kemikleri koyup üzerini parlak yağ ile kapatmıştır. Zeus'tan bir seçim yapması istenmiş ve kötü tarafı seçerse, en çok pay insanların olacak; diğer türlü olursa üstünlük yine tanrılarda kalacaktır. Zeus, iyi görünen yağla kaplı olanı seçmiş, seçim sonucunda kandırıldığını hissederek kemik yığınını seçtiğini fark edince sinirlenmiştir. Bunun sonucunda ceza olarak insanların ellerinden ateşi almıştır. Prometheus bu durum karşısında bir çare olarak Olympos'a çıkmış, kamışın içerisine bir kıvılcım gizlemiş ve sonrasında kamışı yeryüzüne yani insanlara götürmüştür. Olanlar karşısında Zeus daha çok sinirlenmiştir. Prometheus'a kızan Zeus, insanlara ceza olsun diye ilk kadını yani Pandora'yı göndermiştir. Prometheus zeki ve kurnaz bir karaktere sahipken, kardeşi Epimetheus tam zıt bir karaktere sahiptir. Epimetheus daha dalgın bir karaktere sahip olduğu için Zeus'tan gelecek olan hediyeleri almaması için uyarılmış fakat Pandora'nın güzelliğine direnememiş ve onunla evlenmiştir. Meraklı Pandora yanında getirdiği kutuyu açar açmaz; dert, sıkıntı, hüznün insanlığın üzerine yayılmıştır. Ayrıca Zeus, Prometheus'u kayalara zincirletmiş ve onun karaciğerini kartala yedirtmiştir. Kartalın yediği karaciğer tekrar büyümektedir. Hesiodos'ta olmayan bu konunun detayları Aiskhylos tarafından aktarılmış; Zeus'un geleceği ile ilgili bir bilgiyi sadece Prometheus bilmekteymiş. Bir kadınla birleşmesi sonucu başka bir çocuğu olacağını ve bu doğacak çocuğun Zeus'un tahtına geçeceğini, krallığının son bulacağını söylemiştir. Zeus başına gelecek olan bu tehlikeyi hangi kadınla birleşmesinden kaynaklı bir sorun olacağını öğrenmek istemiş, bunun içinde Prometheus'u zincirlerinden kurtarmış ve ciğerini yedirttiği kartalı da Herakles'e öldürtmüştür. Tekrardan tanrılar birliğine kabul gören Prometheus; Zeus'un Nereus kızı Thetis'e kalbini kaptıracağını ve bunun sonucunda doğacak olan çocuğun Zeus'tan daha güçlü olacağını söylemiştir. Zeus'un

Thetis ile birlikte olduğu takdirde liderliğinin sona ereceğinden bahsetmiştir. Bahsi geçen bilgiler dâhilinde Zeus, Thetis'i bir ölümlü olan Peleus ile evlendirmiş, Akhilleus adında çocukları olmuştur (Cömert, 2019).

1.3.2. Hera

Hera, Zeus'un hem kız kardeşi hem de karısı olmuştur. Zeus, türlü oyunlarla Hera'yı kandırmaya çalışmıştır. Hera ise bu duruma karşı koymuştur. Evlilik şartı koyan Hera, şartının yerine gelmesi sonucu ikna olmuş ve bir bilgiye göre Zeus'un ilişkileri arasında tek resmi eř olmayı başarmıştır. Hera'nın kavgacı, kıskanç ve hırçın tavırlara sahip olduğu bilinenler arasındadır. Kendi güzelliğine bağlı olduğu ve güzellik kavramını çok önemsemişti bilinmektedir. Güzellik için her sene Kanathos Irmağının sihirli sularında yıkanmış ve bunun sonucunda her sene bakireliğini geri kazanmıştır. Kıvrımlı giysiler içerisinde, ağırbaşlı ve dalgın bakışlara sahip şekilde tasvir edilmiş. Üzerinde guguk kuşu olan bir asası vardır. Asadaki guguk kuşu, Zeus ile evliliğinin sembolüdür. Evlilik ve doğurganlık Hera'nın himayesindedir (Cömert, 2019).

Bereketin simgesi olarak bilinen narı bir elinde tuttuğu, diğer elinde ise asasının var olduğu bilinmektedir. Gür saçlı ve alnında gösterişli bir tacının olduğu bilinenler arasındadır. Tavus kuşu ile betimlenmektedir. Kadınların koruyucusu olması özellikleri arasında yer almaktadır (Tollu, 1964).

1.3.3. Poseidon

Denizin egemeni olarak bilinmekte ve Olympos'lu tanrılar arasında yer almaktadır. Kronos ve Rheia'nın oğlu olduğu söylenmektedir. Poseidon, Kronos tarafından yutulan evlatlar arasındadır. (Erhat, 2020).

Poseidon'un, üç dişli mızrağı ile denizleri altüst ettiği, kayaları parçaladığı bilinmektedir (Necatigil, 2006).

Poseidon, Zeus'un kardeşi olarak anılmaktadır. Zeus'un hakimiyeti kesinlik kazandıktan sonra, Poseidon'a denizlerin üstünlüğu verilmiştir. Denizlerdeki egemenliğinden ayrıca toprak üzerinde de hakimiyeti bulunmaktadır. Hesiodos'un söylediğine göre "toprağın efendisi", "yeri sarsan" olarak isimlendirilmiştir. Elinde taşıdığı üç çatallı mızrağı ile hem toprağı sarsar hem de dalgaları coştururmuş. Toprak

ve kayalardan su çıkarttığı için, su kaynaklarının tanrısı olarak da sayıldığı bilinenler arasındadır. Poseidon için simgesel anlamda yunus balığı ve at kutsal kabul edilmiştir. Yunus yerine ton balığı olarak da simgelenmektedir (Cömert, 2006).

Genellikle denizin derinliklerinde, eşi Amphitrite ile Ege denizindeki saraylarında yaşam sürdürdükleri bilinenler arasındadır. Sembolü olan üç çatallı mızrağını denizlere sapladığı zaman şiddetlenen dalgalar gemileri paramparça edermiş. Fırtınalar çıkartan Poseidon, aynı zamanda tek bir kelime ile en sarsıcı fırtınayı durdurma gücünde olduğu bilinenler arasındadır (Korkmaz, 2022).

Poseidon, Amphitrite'yi Naksos Adasında bulunan kız kardeşleri Nereid'ler arasından alıp kaçırmıştır. Poseidon'dan kaçmış olsa bile denizlerin egemeninin hayvanı olan yunus balığı onu saklandığı yerden alıp geri getirmiştir. Triton adında belinden yukarısı insan, belinden aşağısı çatal kuyruklu bir balık şeklinde olan ve at ayağı gibi iki ayağı bulunan bir tanrı doğurmuştur (Baydur, 1958).

1.3.4. Hephaistos

Ateş Tanrısı ve aynı zamanda emekçilerin sembolü, Yunan mitolojisinin meşhur demircisi Hephaistos'dur. Topal, çirkin görüntüsünden dolayı tanrılar onu hor görmüşlerdir (Hançerlioğlu, 2000).

Homeros'a göre Zeus ve Hera'nın oğlu olarak bilinmektedir. Hesiodos'a göre Zeus'un alnından Athena'yı çıkarması üzerine sinirlenmiş olan Hera, bunun üzerine Hephaistos'u doğurmuştur. Troya Savaşı ile alakalı bir tartışmada Hephaistos annesini destekler, buna sinirlenen Zeus cezalandırmak için Hephaistos'u bacağından tuttuğu gibi gökten atmıştır. Lemnos Adasına düşmesi sonucu topal kalmıştır. Bir başka efsaneye göre Hera, bu çirkin çocuğun annesi olmaktan çekinmiş ve onu gökten aşağı Okeanos'a atmıştır (Cömert, 2006).

Hephaistos'un doğumunda rüzgârın desteğinin olduğu bilinenler arasındadır. Topal olduğu için zikzaklar çizerek yürüdüğü söylenmektedir. Gökten atıldıktan sonra adaya düşen Hephaistos'a, adada yaşayan bir cüce demirciliği öğretmiştir. Dokuz yıl yaşadığı adada birçok değerli ziynet eşyaları üretmiştir. Annesinin yaptığını unutamamış ve ona var olduğunu anımsatmak için kendi yaptığı altından bir taht göndermiştir. Olacıklardan habersiz annesi, tahta oturmuş ve bu tahtta bulunan gizli

zincirler Hera'yı kilitlemiştir. Bu kilidi açmayı tanrılar başaramamışlardır. Bunun üzerine Zeus sorunu çözmesi için Hermes'i Hephaistos'un yanına göndermiştir. Israrlara ilk başlarda aldırış etmeyen Hephaistos, yumuşak başlı karakterinden dolayı Olympos'ta kalmayı ve Afrodite'le evlenmeyi talep etmiştir (Tollu, 1964).

1.3.5. Hermes

Hermes'in Maia ve Zeus'un oğlu olduğu bilinenler arasındadır (Korkmaz, 2022). Tanrıların habercisi olan Hermes; Arkadia'da Kylleni Dağı'nda mevcut olan bir mağarada doğmuştur. Doğduğu an kundaktan sıyrılıp, mağaradan ayrılmış ve dağlarda gezinmeye başlamıştır. Bu gezinme sırasında bulduğu bir kaplumbağayı almış ve mağaraya getirmiştir. Kaplumbağanın içerisini boşalttıktan sonra yumuşak öküz derisi ile kaplamış devamında tel ekledikten sonra Lir denilen musiki aleti yaptığı bilinmektedir (Can, 2020).

Tanrılık macerasına doğduğu günden itibaren hırsızlık yapmaya başlamıştır. Apollon'un, elli tane danasını çalmıştır. Hayvanları çaldığı belli olmaması için kurnazlıklar yapmış ve sürüyü mağaraya kapattıktan sonra kundağına geri dönmüştür. Hermes'in hayvanlarını çaldığını anlayan Apollon ise mağaraya gelmiş ve sürüsünü geri vermesini söylemiştir. Hermes inkâr etmiş fakat Zeus durumu düzeltmek için Hermes'in çaldığı hayvanları Apollon'a vermesi için ikaz etmiştir. Apollon bu durum karşısında liri görmüş, çıkan seslerden etkilenmiştir. Hermes'ten liri kendisine vermesini talep etmiş ve bu çalgıya istinaden de sakladığı danaların onda kalabileceğini söylemiştir. Biri kurnazlığın ve pratik zekanın, diğeri de sanatın temsilcisi olan iki tanrı, uzlaşmışlar ve güzel dostluk kurmuşlardır. Hermes'in elinden düşmeyen "kerykeion" değneğini Apollon'un verdiği bilinmektedir (Bayladı, 1999).

Tanrıların habercisi olan Hermes, aynı zamanda etkili söz söyleme sanatının, ticaretin ve hırsızlığında tanrısıdır. Elindeki asas ile ölüleri cehenneme götürdüğü bilinenler arasındadır (Tollu, 1964).

"Ayaklarında kanatlı sandallar, başında kanatlı bir başlık, elinde de kanatlı bir asa (Kerykeion, Latince Caduceus) bulunurdu. Zeus'un habercisiydi. Onun kadar tez ayaklı bir başka yaratığa mitologyada rastlanmaz" (Tamer, 2019).

Kanat ve yılanlı asa, Zeus ve Maia'nın kanatlı oğlu olan Hermes'in simgeleri olarak bilinmektedir (Sandalcı, 2021).

1.3.6. Dionysos

Thebai'li Semele ile Zeus'un oğludur ayrıca şarap tanrısı olarak da bilinmektedir. Semele, Zeus'u tanrı haliyle görmek istemiş lakin Zeus yıldırım olarak görüldüğünde bunun kendisinin ölümüne neden olacağını bilememiştir. Semele ölmüş ve Zeus, doğmamış olan oğlunu kurtarmıştır. Oğlunu doğacağı vakte kadar kendi baldırında muhafaza etmiştir (Necatigil, 2006). Doğumdan sonra Zeus, Semele'nin kız kardeşi İno'ya götürmesi için çocuğu Hermes'e vermiş fakat kıskanç Hera, Athamas'la evli olan İnoya'nın peşini bırakmamış ve onları çıldırtmıştır. Zeus, kıskanç karısından Dionysos'u korumak için keçiye çevirmiş ve Hermes onu Nysa Dağı'na, Nymphalar'ın yanına götürmüştür. Perilerin büyüttüğü Dionysos, üzümü ve şarap yapma sanatını keşfetmiştir (Cömert, 2006).

Tanrının bitki ve meyveler üzerindeki etkisi bilinenler arasındadır. Simgeleri arasında üzüm salkımı, flüt ve çiçek demeti yer almaktadır. İnsanların ruhunu neşelendirdiği, hoşnut ettiği ve sarhoş ettiği söylenmektedir. (Elhüseyni, 2010).

Dionysos, Yunan din ve Pantheon'unun en esrarengiz olanı ve Olympos'lu ölümsüzlerin en tecrübesiz tanrısı olarak bilinmektedir. Yunanistan'da geç tanınmıştır fakat Yunan düşünce ve tapınma şeklini bir kez tanındıktan sonra çok derinden etkilediği bilinmektedir (Bayladı, 1999).

Dionysos'un doğumu ile ilgili farklı söylentiler vardır. Bunlardan biri de annesinin Persephone, babasının da Zeus olmasıdır. Persephone, Zeus ile yılan biçiminde iken beraber olmuş ve sonucunda Zagreus doğmuştur. Doğumunda boynuzları olması ve yılanların tacını tutması bilinenler arasında yer almaktadır. Hera bu doğan çocuktan kurtulmak istemiş ve Titanlara vermiştir. Bu yaşanan durumun sonucu ile ilgili değişik anlatılar olduğu bilinmektedir. Titanlardan, Zagreus'u öldürmesini istemiştir. Zagreus ise farklı hayvan şekillerine girmiş ve onların elinden kurtulmaya çalışmıştır. Bu kaçış başarılı olmamış, Titanlar Zagreus'u yakalamış ve paramparça etmişlerdir. Paramparça olan Zagreus'un kalbi dışındaki, her parçasını yemişlerdir. Athena duruma müdahale etmiş, kalbi kaçırmış ve Zeus'a teslim etmiştir.

Semele'ye kalbi vermiş ve onu yutmasını söylemiştir. Kalbi yutan Semele hamile kalmış ve doğurduğunda Dionysos var olmuştur (Duru, 2022).

1.3.7. Artemis

On iki Olympos'lu tanrı ve tanrıçadan biri olarak var olmuştur. Bakire olmak ve kendisi gibi çevresindekilerinde bakire olmasına önem vermiştir (Duru, 2022).

Aulis'teki İphigeneia Yunan ordusunun Aulis'te toplanarak Troya kentine saldırmaya hazırlandığı sırada, Agamemnon bir erkek geyik vurur ve Artemis'ten daha iyi bir okçu olmakla övünür. Artemis duyduğu hınçla rüzgarları keserek, ordunun denize açılmasını olanaksız hâle getirir. Agamemnon kızı İphigeneia'yı kurban etmek zorunda kalır; ama Artemis genç prensese acıyarak, kurban olarak onun yerine bir dişi geyik koyar ve onu rahibesi olarak Tauris'e gönderir (Elhüseyni, 2010).

Zeus ve Leto'nun kızı olduğu bilinmektedir. Bereket, hilal, geyik simgeleri arasında yer almaktadır. Apollon'un ikiz kardeşi olduğu varsayılmaktadır (Sandalcı, 2021). Artemis için bakire, iyi bir avcı, doğumların yardımcısı ve hayvanların egemeni bir tanrıça olduğu söylenmektedir (Öztürk, 1996).

Bazı kaynaklara göre Artemis'in Apollon'dan birkaç dakika önce doğduğu ve kardeşinin doğumu için yardımcı olduğuna dair söylemler vardır. Zeus'tan bakire olarak kalmayı dileyen tanrıça, yaşamı boyunca bakire olarak hayatına devam etmiştir. Ay'ın temsilcisi olarak kabul görmüştür. Avcı olan tanrıça için "Ok atan" diye adlandırıldığı, attığı okların ay ışığını simgelediği söylenmektedir (Bayladı, 1999).

Altından okları ve yayı olan tanrıçanın attığı oklardan deniz ve kara titrermiş. Ormanda perileri ile dolaşır, av hayvanlarını kovalarmış (Baydur, 1959).

Delos Adasında doğmuş olan tanrıça için ayı ve geyik kutsal olarak kabul görmüştür (Necatigil, 2006).

Avcı olduğu için uzun kıyafetler hareketlerini engellediğinden dolayı, genellikle kısa etek ve az giysili olarak tasvir edilmiştir. Genellikle yapılan betimlemelerinde av köpeği veya geyikle tasvir edilmiştir (Erfindık Yalçın, 2004).

1.3.8. Afrodite

Aşk tanrıçası Afrodite'in var oluş hikayesi, her kaynakta farklı bir şekilde aktarılmaktadır. Uranos'un oğlu tarafından saldırıya uğradığı ve hayalarını kesip denize attığı bilinmektedir. Attığı parçaların suya düşmesi sonucunda dalgaların arasından Afrodite'in çıkıp geldiği anlatılmaktadır. Sevenleri kavuşturan tanrıça, ölümlüler ve ölümsüzlerin birbirlerine arzu duymalarını sağlar, debelendiklerini görmekten mutluluk duymış. Tanrıların kendine özel silahları olduğu bilinmektedir ve Afrodite'in ise silahı korsesidir. Kemere benzeyen korsenin özelliği şudur: Giyen kişiyi görenler âşık olmaktadırlar. Bu korseyi giymiş olanlardan biri de Hera'dır. Afrodite hoş, alımlı ama eşine sadık olmadığı; Hephaistos'un ise çalışkan, becerikli ve eşinin tam tersi sadık olduğu anlatılmaktadır (Duru, 2022).

Afrodite genellikle tasvirlerinde elinde güvercini ile çıplak ya da kışkırtıcı bir görünümde yer almaktadır. Hephaistos ile evli olan, kocasına ihanet eden tanrıçanın en doğurgan zamanları Ares, Hermes ve Dionysos ile birleşmelerinin sonucu olmuştur (Elhüseyni, 2010).

İliada'da anlatılana göre Zeus ve Dione'nin kızı olduğuna inanılmaktadır. Başka kaynaklara bakıldığında ise denizin köpüklerinden var olduğu aktarılmıştır. Ateş tanrısı ile evli olduğu bilinmektedir. Mutluluk, coşku onunla gelirmiş, mersin ağacını, kumruyu, serçe ile kuğuyu korumuş (Tamer, 2019).

1.3.9. Athena

Zeus ve Metis'in kızı olan tanrıçadır. Metis hamile kaldıktan sonra ikinci çocuğunun erkek olması durumunda başına gelecekleri sezmiştir. Tahtından olmamak için Metis'in doğum sancısı geldiği an Zeus, onu yutmuştur. Yuttuğu için Metis'in doğum sancısından kaynaklanan ağrıya dayanamayan Zeus, Hephaistos'a baltası ile alnını yarmasını istemiştir. Sonrasında Zeus'un alnındaki yarıktan, savaşçı kızı Athena doğmuştur (Duru, 2022).

Zekâsı ve iyi bir savaşçı olmasıyla bilinen tanrıça, becerikliliği ile de adından söz ettirmiştir. Çömlekçi çarkı ve marangoz gönyesi gibi icatlarının olduğundan da bahsedilmektedir (Hançerlioğlu, 2000). Mızrak, miğfer, aegis ve kalkan tanrıçanın sembolü olarak kabul görmüştür. Zeytin ağacını ve baykuşu sevdiği söylenmektedir

(Tamgüç, 1997). Savaşçıların, zanaatkarların ve sanatçıların koruyucusu olarak görülmektedir (Elhüseyni, 2010).

Attika bölgesinin topraktan bittiği söylenen efsanevi ilk kral Kekrops zamanında, tanrılar yeryüzündeki kentleri aralarında paylaşmak isterler. Ama Athena ile Poseidon arasında anlaşmazlık çıkar. Her ikisi de Atina'nın koruyuculuğunu üstlenmek istediklerinden, anlaşmazlık bir yarışmayla çözümlenir. Deniz Tanrısı Poseidon Akropol'de üç çatallı zıpkınını yere vurur ve bir tuzlu su kaynağı fışkırır. Vergilius'un kabul ettiği daha geç bir geleneğe göre ise bir at çıkartır. Athena da bir zeytin ağacı diker. Tanrılar, yarışma sonunda Athena'nın üstünlüğüne karar verirler; çünkü zeytin ağacı, Atina kenti için daha yararlı bir şey kabul edilmiştir. Athena, böylece, Atina kentinin koruyucusu olur. Bu sonuca öfkelenen Poseidon, Attika bölgesini sular altında bırakarak öç alır(Cömert, 2006).

1.3.10. Apollon

Artemis'in ikiz kardeşi olan Apollon, Leto'nun oğludur. Kıskanç olan Hera, Leto'nun doğurmasını istemediği için onu kovalamış durmuş ve bunun için Python ejderhasını peşine takmıştır. Sancıları başlayan tanrıça, Poseidon'un üç dişli mızrağını denizlere vurmuş ve Delos Adası'nı var etmiştir. Tanrıça, ikizlerini bu adada doğurmuştur. Apollon, doğduktan sonra peşlerini bırakmayan ejderhayı okları ile vurup öldürmüştür. Şiirin ve müziğin tanrıçası olarak günümüze kadar aktarıla gelmiştir (Bayladı, 1999).

Leto'nun ikizlerinin doğması ile ilgili farklı farklı anlatımlar bulunmaktadır. Bu kaynakta ise Hera'nın korkusundan kimse Leto'yu kabul etmemiştir. Bu esnada Delos Adası halkı, eğer şartları kabul görülürse tanrıçanın adalarında doğum yapmasını kabul edeceklerini söylemişlerdir. İstekleri, doğacak olan tanrının mabedinin orası olması ve ada himayesinde kalmasıdır. Leto tüm şartları kabul etmiş ve ant içmiştir. Sıkıntıları bitmeyen tanrıçanın doğum süreci dokuz gün sürmüştür. Hera'nın gelmesini engellediği ebe tanrıça, güçlkle getirtilmiş ve doğum gerçekleşmiştir. Kundaklanmış olan tanrıyı, tanrıça Themis'in nektar ve ambrosia ile beslediği söylenmektedir. Tanrı

için hedefi vuran, okçu, gümüş yaylı gibi adlar kullanılmış ve ek olarak altın kılıç, altın saçlı gibi nitelendirmeler de yapılmıştır. Kurt, yunus balığı, kuğu, karga, defne, palmiye ve zeytin ağacı simgeleri arasında yer almaktadır (Cömert, 2006).

Müzik, şiir ve güzel sanatlar tanrısı olarak nitelendirilmiştir. Şifa tanrısı ve iyi bir okçu olan Apollon, kardeşi gibi doğayı sevdiği de söylenmektedir. Bir anlatımda Eros, okçuluk yeteneklerini küçümseyen Apollon'u cezalandırmak için Daphne'ye aşık etmiştir. Bakire olarak kalmak isteyen Daphne, babasından korunmak için yardım istemiş ve Peneios onu defne ağacına dönüştürmüştür. Apollon ise bu duruma istinaden başına defne çelenkleri takmıştır (Elhüseyni, 2010).

1.3.11. Demeter

Zeus, Hera, Hestia, Poseidon ve Hades'in kız kardeşi olduğu bilinmektedir (Dirim, 2001). Rheia ve Kronos'un kızıdır. Tanrıçanın yatağına girmiş olan Zeus'la birlikteliği sonucu ak kollu Persephone doğmuştur (Cömert, 2006).

Olympos'lu tanrılarının en ulu olanlarından. Demeter'in, toprağın yahut besin kaynaklarının hatta ekilmiş tarlaların tanrıçası olduğu bilinmektedir. Meyve ve sebzelerin, özellikle de buğdayın simgesi olduğu varsayılmaktadır. Ağırbaşlı ve görkemli güzelliğe sahip olduğu söylenen tanrıçayı arzu edenler arasında Poseidon da yer almaktadır. Ağırbaşlı olan tanrıça Poseidon ile bir şey yaşamak istemediği için onu reddetmiş fakat Poseidon peşini bırakmayınca Arkadia'ya gitmiştir. Oknos'un sürüsüne kısarak biçiminde katılmış fakat bu durumu anlayan Poseidon aygır olarak peşinden gitmiş ve onların beraberlikleri sonucu Arion adında sağ ayağı insan ayağını andıran, insan gibi konuşan bir at var olmuştur (Can, 2017).

Demeter, Hades tarafından çiçek toplayan kızının kaçırılması esnasında feryadını duymuş fakat geldiğinde kızına dair ortada bir ipucu olmadığını görmüştür. Günlerce kızını aramış ve bu zaman sürecinde bütün her şeyi bir kenara bırakmış olan tanrıça onuncu günde yardım için Güneş tanrısı Helios ile bir araya gelmiştir. Helios aslında tüm olup biteni biliyordu ve bildiklerini Demeter'e anlattı. Persphone'u Hades'in kaçırdığını ve ona iyi bakacağını söyledi. Tüm bunların üzerine Demeter'in siniri ve acısı geçmemiştir. Demeter sorumluluğunda olan her şeyi bir kenara bıraktığı için kıtlık ve açlık ortaya çıktığı bilinmektedir (Duru, 2022). Zeus'un Persephone'yi

geri getirmek için duruma müdahale ettiği bilinmektedir. Kocasını terk etmek istememiş ve annesini de kırmamak için çözümü yılın yarısını annesinin yanında geçirmeye, diğer yarısında ise eşinin yanında yeraltı dünyasında yaşamaya devam etme fikrine varmıştır. Demeter, kızının yanında olduğu süreçlerde çok mutlu olduğu ve bu mutluluğun yeryüzüne bahar getirdiği ama kızı gittiği süreçte de kederinden kış mevsimini yaşattığı bilinenler arasındadır (Sandalcı, 2021).

Tarlalara bereket getirdiği, insanlığa tarımı öğrettiği bilinmektedir. Tahıl demeti ve kızını ararken kullandığı meşale ise simgesi olarak kabul görmüştür. Demeter için yılın en kutsal zamanı hasadın harmanda saçıldığı zamandır. (Elhüseyni, 2010).

1.3.12. Ares

Zeus ve Hera'nın oğlu Ares, savaş tanrısı olarak tanınmaktadır (Tamer, 2019). Zeus'un Athena'yı alnından çıkarmasına kızan Hera, Ares'i gök boşluğunda doğurmuştur (Tollu, 1964).

Vemeros'un söylediğine göre, Ares'i en çok eğlendiren vahşi savaş bağırması ve dövüş gürültüsüdür (Baydur, 1959). Homeros destanlarından da bilindiği üzere Ares'e atfedilmeyen olumsuz tanımlama kalmamıştır. Aşağılandığı, sevimsiz diye tabir edildiği ve ayrıca sevilmediği bilinmektedir (Erhat, 2000).

Ares'in insanları birbirine katmaktan haz duyduğu, kaostan beslendiği söylenmektedir. En güçlü zırhı dahi mızrağı ile deştiği bilinenler arasındadır (Can, 2017). Ares genellikle betimlemelerinde; elinde zırhı, mızrağı, miğferi, kılıç ve kalkan gibi savaş aletleri ile tasvir edilmektedir. Savaş tanrısı olarak bilinen kan dökmekten ve savaştan zevk alan Ares, çıkarmış olduğu birçok savaşta yenik düşmüştür. Ares'in mağlubiyetlerine rağmen Spartalılar, her girdiği savaş öncesi Ares'e tapınma ritüelleri gerçekleştirmişlerdir (Duru, 2022).

Ares'in ateş tanrısı Hephaistos'un güzel karısı Afrodite ile sevgili olduğu bilinenler arasındadır (Tollu, 1964).

İKİNCİ BÖLÜM

2. PLASTİK SANATLARDA SEMBOLİZİM VE MİTOLOJİ'NİN YANSIMALARI

2.1. Plastik Sanatlarda Mitoloji ve Sembolizm

Mitoloji plastik sanatlar alanında sıklıkla konu olarak ele alınmıştır. Mitolojiler içlerinde doğaüstü konuları barındırmaktadır. Özellikle sanatçılar için doğaüstü kavramlar çalışılması bakımından bir cezbedicilik sağlamaktadır. Sembolizm görünenin ötesinde konuları yansıtmaya çalıştığı için mitoloji bu noktada gerekli olan veriyi sanatçılara yeterince sağlamaktadır. Bu kapsamda plastik sanatlarda mitoloji ve sembolizm üzerine çalışmaları olan sanatçılar araştırılmış ve konunun daha iyi açıklanabilmesi için çalışmalarından örneklere yer verilmeye çalışılmıştır.

Sanat tarihinde, resim alanına bakıldığında 18. yüzyılda tinsellik ve mistisizm ön plandadır. Resimlerinde sembolizmi eserlerine yansıtan ve öncülük eden sanatçılar Francisco Goya, William Turner, William Blake, Caspar David Friedrich, Johann Heinrich Füssli ve Gustave Dore olarak bilinmektedir (Topçu, 2019).

Dünyada sembolist çalışmaları olan ya da mitoloji konulu çalışmaları olan çok sayıda sanatçı yer almaktadır. Konu kapsamında sembolist ya da mitoloji temelli çalışmalar üreten her bir sanatçıya yer vermek mümkün olamayacağından, içlerinden kişisel olarak önemli görülmüş sanatçılara ve eserlerine yer verilmeye çalışılmıştır.

2.1.1. Johann Heinrich Füssli (1741- 1825)

İsviçre'de doğan Füssli resim sanatını babasından öğrenmiştir. Çocukluk döneminde başladığı resim sanatı ileriki dönemde din adamlığı yaptığı sırada giderek artmış ve ressam olarak yaşamına devam etmiştir. Edebi eserlerden etkilenen sanatçı; cinler, periler ve şeytanlar gibi korkutucu unsurları sıkça eserlerinde kullanmış ayrıca ı ışık ve gölgeden sıklıkla faydalanmıştır. Sanatçı Füssli'nin de Goya ve Blake gibi eserlerinde doğaüstü olaylardan etkilendiği bilinmektedir. Düşlerin etken olduğu doğaüstü varlıklar olan karabasan, şeytan ve bunların oluşturduğu korku dünyasının yansımalarını eserlerine aktardığı görülmektedir (Erdoğan & Öztürk, 2021).

Şekil- 1: Thor Midgard Yılanını Vuruyor (1790), Tuval Üzerine Yağlıboya.

Kaynak: <https://museeprotestant.org/en/notice/johann-heinrich-fussli-1741-1825/>

Erişim Tarihi:21.10.2024

2.1.2. Arnold Böcklin (1827- 1901)

Böcklin, 1827-1901 yılları arasındaki yaşamında adından sembolist ressam olarak söz ettiren bir sanatçıdır. İsviçreli sanatçı neo-klasist ve romantik sayılabilecek bir eğitim ile eserlerinde dramatik ışık ve renkler aracılığıyla detayları net olarak sembolize etmektedir (Erdoğan & Öztürk, 2021). Sanatçı eserlerinde eski Yunan mitolojisinde yer alan sirenler, nereus kızları, satirler, kentaur, tanrıçalar ve tanrıları konu edinirken; ölüm temasını bu mitolojik unsurları kullanarak sembolize eder. "Sembolizmde sanatçıların iç dünyası, düşleri, yalnızlıkları ve melankolik halleri uyku ve ölüm anlatıları gerçeküstü varlıklar aracılığı ile aktarılmaktadır. Arnold Böcklin de doğanın ruhunu ve nesnenin gizini melankolik bir şekilde çağrışımlara ve sembollere başvurarak aktarır" (Yılmaz, 2007: 1). Sanatçı korkunun arkaik kodlarını mitolojik eserlerinde sembolist bir yaklaşımla yansıtırken ölüm temasına yeni bir soluk kazandırmıştır (Erdoğan & Öztürk, 2021).

Şekil- 2: Arnold Böcklin, Odysseus and Kalypso, 104x150cm, 1882.

Kaynak: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arnold_B%C3%B6cklin_008.jpg

Erişim Tarihi: 21.10.2024

Arnold Böcklin, eserlerinde mitolojik unsurlar ve edebi konulardan etkilenerek salgın hastalıklar ve ölüm gibi kavramları işlemiştir. Odysseus ve Kalypso adlı eseri, bu söz konusu unsurlara örnek teşkil eder. Çalışması, Homeros'un destanından esinlenmiş ve oradaki karakterler ile ortaya konulmuştur. Sanatçının melankolik izlenim uyandıran bu eserinde resmin sol üst ve sağ alt köşesinde çapraz konumlanmış iki figür olduğu görülmektedir. Bunlardan sol üst köşede koyu renkli kayalıklara konumlandırılmış olan figür, sağ alt köşede açık tonlardaki kırmızı örtülü kadın figürünün bakışları ile izleyiciyi kendisine yönlendirmektedir (Dartar & Kaplanoğlu, 2020).

2.1.3. William Blake

Ressam, şair ve baskı ustası olan İngiliz sanatçı Blake, Gotik sanattan ve Michelangelo'dan etkilenmiştir. Konularında din ve edebi unsurlardan etkilenerek sanatına yansıttığı söylenebilir. Çalışmalarında zamanla kendi mitolojik figürlerini yaratmıştır. Sanatın Öyküsü (2006,

s. 373) adlı kitabında E.H. Gombrich, Blake hakkında verdiği bilgiler şöyledir; Blake, görüntülerine öylesine kendini kaptırmıştı ki, yaşamdan çizmeyi reddediyor, yalnızca kendi iç gözüne güveniyordu...Çünkü düşlerindeki her figürün anlamı öylesine büyük bir önem taşıyordu ki, onların tam doğru olmalarıyla ilgilenmek yersizdi. Geleneğin onaylanmış standartlarına Rönesans'tan sonra bilinçli olarak başkaldıran ilk sanatçı olduğu için, çağdaşlarının onu şoke edici bulmalarına şaşmamamız gerekir. Onun, İngiliz sanatındaki en önemli kişilerden biri olarak kabul edilişi, ancak yüzyıl kadar öncedir. William Blake'in resim sanatını icra ederken kendi iç dünyasından süzülen duyguları yansıttığı söylenebilir (Göktepe, 2020).

Şekil- 3: William Blake'in Albion Kızlarının Vizyonları, 1793.

Kaynak:https://media.tate.org.uk/aztate-prd-ew-dg-wgtail-st1-ctr-data/images/.width-1200_6anM3HY.jpg Erişim Tarihi: 21.10.2024

2.1.4. William Turner

Gerçeklikten uzak, hayal ürünü kavramların ağır bastığı, doğayı farklı yorumlayarak ortaya koyan Turner; romantik üslupta çalışmaları olan bir İngiliz ressamdır (Topçu, 2019).

Şekil- 4: William Turner, Apollo ve Python.

Kaynak: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/turner-apollo-and-python-n00488>

Erişim Tarihi: 21.10.2024

2.1.5. Gustave Dore

Sembolizmin gelişmesinde yaptığı çalışmaların etkisi olduğu bilinmektedir. Özellikle de İlahi Komedyada gravürleri ve Yuvarlak Masa Şövalyeleri gibi resimleri önemli eserlerindendir (Topçu, 2019).

Şekil- 5: Minos, Girit Kralı, Dante Alighieri'nin İlahi Komedyada'dan (Cehennem) İllüstrasyonu.

Kaynak: <https://darkartandcraft.com/blogs/news/gustave-dore-the-dark-divine-comedy> Erişim Tarihi: 21.04.2024

Dore'un karmaşık gravürlerinde anıtsal ve ikonik yapıyı bir arada görebilirken aynı zamanda dramatik karşıtlığı sıkça vurguladığı bilinenler arasındadır.

2.2. Plastik Sanatlarda Ares

Ares, Yunan mitolojisinde adından sıklıkla bahsettiren bir tanrı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle klasik dönem sanatçıları, mitolojik konular üzerine çalışmalar ortaya koymuşlardır. Sanatçıların çalışmalarının örneklerinden de görülebileceği üzere Ares'i dönem dönem çalışmalarında konu edinmişlerdir. Konuyu daha iyi açıklayabilmesi açısından bu bölümde plastik sanatlar alanında bulunabilmiş örneklerle yer verilmiştir.

Şekil- 6: Mars and Venus, Antonio Canova, Ait olduğu koleksiyon: Royal Collection Trust, UK.

Kaynak: <https://www.rct.uk/collection/2038/mars-and-venus>

Erişim Tarihi: 21.10.2024

Mars ve Venüs'ün ayakta tam boy bir mermer heykelini görmekteyiz. Venüs, Roma yüzbaşı tarzında miğfer takan ve elinde mızrak tutan Mars'a doğru bakmaktadır. Roma tanrılarında olan "Mars ve Venüs" ün görülen bu heykeli yekpare bir mermer bloktan oyulmuştur. Aslında heykel, 1815 yılı Waterloo Savaşı'nda İngiltere'nin Napolyon'a karşı kazandığı zafere bağlı olarak Savaş ve Barış alegorisini temsil etmektedir. (Sanal – 1).

Şekil- 7: Mars and Cupid, Bertel Thorvaldsen, Ait olduğu koleksiyon: Bertel Thorvaldsen's Art and Collections, Denmark.

Kaynak: <https://kataloget.thorvaldsensmuseum.dk/en/A6>

Erişim Tarihi:28.10.2024

Mars, savaş tanrısı olması sebebiyle heykelde görüldüğü üzere maço bir görünümde betimlenmiştir. Kompozisyonda Mars ile oğlu olan aşk elçisi Cupid'i huzurlu bir atmosferde görebilmekteyiz. Heykel içerisinde zıtlıkları barındırmaktadır, bahsi geçen zıtlıklar büyük-küçük, yetişkin-çocuk, savaş-aşk olarak kendini göstermektedir. Baba ve oğul, kompozisyonda sanki bir oyunun içerisinde yer almaktadırlar. Cupid babasının ağır kılıcında gücünü denemektedir, Mars ise oğlunun küçük aşk okunu elinde tutmaktadır. Aslında Cupid, savaş tanrısı olan babasının aşkın gücünün farkında olup olmadığını görmek adına gergin bir şekilde ona bakmaktadır. (Sanal- 2).

Şekil- 8: Venus and Mars, Richard Cosway.

Kaynak: <https://collections.britishart.yale.edu/catalog/tms:8273> Erişim Tarihi:22.10.2024

1790 yıllarında yapıldığı tahmin edilen "Venus ve Mars" isimli Richard Cosway'e ait bu baskı, kahverengi mürekkep ile kâğıda işlenmiştir. Eser, 22,2 x 18,1 cm. ölçülerindedir. ABD'deki Paul Mellon Koleksiyonu'na ait bir eser olarak Yale İngiliz Sanat Merkezi'nde sergilenmektedir. Eserde tutku, arzu ve yasak aşk sahnelenmektedir ve Venüs (Afrodit), savaş tanrısı Mars'ı (Ares) kucaklamaktadır. Yine sahnede aşk dolu bağları temsilen Cupid görülebilmektedir. Cosway, bu eserde duygusallık ve kırılganlığı karmaşık bir yapıda ustalıkla resmetmiştir. (Sanal- 3).

Şekil- 9: Mars, Venüs ve Aşk Tanrısı, Marcantonio Raimondi, 1508.

Kaynak: <https://artmuseum.princeton.edu/collections/objects/14248> Erişim Tarihi:22.10.2024

Mitolojiye göre, güzellik ve aşk tanrıçası Venüs, savaş tanrısı Mars ile bir ilişki yaşamıştır. Sahneye bakıldığında Mars'ın zırhını ve silahlarını çıkarmış olduğu, tutkulu aşkın simgesi olarak yanan bir meşalenin ise Cupid tarafından Venüs'e doğru itildiği görülebilmektedir. Eserde görülen Mars'ın üst gövdesi, ünlü bir antik heykel olan Belvedere Torso'yu anımsatmaktadır (Sanal- 4).

Şekil- 10: Paolo Veronese (Paolo Caliari), Mars ve Venüs Aşkla Birleşti.

Kaynak: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437891>

Erişim Tarihi:27/10/2024

Resimde, savaş tanrısı Mars ile aşk tanrısı Venüs arasındaki ilişkiye, iki aşk tanrısı Cupid tarafından müdahale edildiği görülmektedir. Bir Cupid'in resmin sağ alt köşesinde Mars'ın savaş atına müdahale ettiği ve onu durdurmaya çalıştığı görülmektedir. Diğer Cupid ise çifti birbirine bağlamakla meşguldür. Aşkın uygarlaştırıcı ve besleyici etkisini vurgulamak için Venüs göğsünden süt akar bir pozisyonda, Mars ise silahsızlandırılmış şekilde resmedilmiştir. Veronese, çalışmada zengin ve parlak renklerle konunun duygusallığını ön plana çıkarmıştır. (Sanal – 5).

Şekil- 11: Mars on His Chariot Pulled by Wolves, Claude II Audran, 1673.

Kaynak: <https://useum.org/artwork/Mars-on-his-chariot-pulled-by-wolves-Claude-Audran-the-Younger-1673> Erişim Tarihi:21.10.2024

Resimde, savaş tanrısı Mars'ın kurtlar tarafından arabasıyla çekildiği görülmektedir. Eser, Versay Sarayı'nın Mars Salonu'nda tavanının merkezinde yer almaktadır. 1672 yılında Claude II Audran'ın yapması için sipariş edilmiştir. Resimde karmaşık bir kompozisyon olduğu görülebilmektedir. (Sanal- 6).

2.3. Çağdaş Plastik Sanatlarda Mitoloji ve Sembolizm

2.3.1. Anish Kapoor

Gizemli heykel formları ile bilinen Kapoor; "Marsyas" isimli çalışmasını Yunan mitolojisindeki Satir Marsyas mitinden etkilenerek ortaya koymuştur. Postmodern heykelleriyle minimal ve soyut tarzda izler taşıyan çalışmalar yaptığı ayrıca bilinenler arasındadır. Kendine has tarzı ile derinlik, geometrik, yer çekimi gibi elementleri çalışmalarında kullanmaktadır. (Sanal- 7).

Şekil- 12: Anish Kapoor, Marsyas, 2002 Tate Modern'deki Kurulum.

Kaynak: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/unilever-series/unilever-series-anish-kapoor-marsyas>

Erişim Tarihi: 02.09.2024

2.3.2. Michael Flynn

1947 İrlanda doğumlu olan sanatçı seramik ve metal alanında ressam, heykeltıraş; baskı sanatçısı ve öğretmen olarak bilinmektedir. Sanat yaşamı süresince Flynn, karma sergilere katılmış ve kişisel sergiler açmıştır. Çalışmalarında hayvansal enerji izlerine, kendine has bir sembolizme ve mizah anlayışına rastlamak mümkündür. (Sanal- 8).

Şekil- 13: Michael Flynn, Aptallar Gemisi VII, Cardiff Ulusal Müzesi.

Kaynak: <https://artuk.org/discover/artists/flynn-michael-b-1947> Erişim Tarihi: 30.08.2024

2.3.3. Betty Woodman

1930 doğumlu Betty Woodman 2018 yılında vefat etmiştir. Yaklaşık yetmiş yıllık sanat serüveninde önceleri günlük yaşama güzel nesneler üretebilmek amacıyla 1950'li yıllarda çömlekçiliğe başladı. 1960'lı yıllarda ise vazo, Woodman için bir konu, ürün ve ilham kaynağı haline geldi. Formu parçalayarak yeniden inşa etmiş ve bu noktadan sonra çizim ve baskılardan oluşan coşkulu ve karmaşık seramik heykeller ortaya çıkarmıştır. Woodman'ın imzası bu noktada geleneği yansıtmaması, yaratıcı renkleri kullanması ve farklı kültürlerden beslenen çalışmalar üretmiş olmasıdır. Bahsi geçen farklı kültürleri bizzat deneyimleyen sanatçı, dünyanın farklı coğrafyalarındaki kültürlerden ilham almıştır. (Sanal- 9). "Woodman'ın kullandığı bir diğer gelenek ise figüratif sembolizmdir..." (Sanal- 10).

Şekil- 14: Betty Woodman, Kimono Kadınlar, Değişken Boyutlar, 2016.

K11 Sanat Vakfı koleksiyonu

Kaynak: <https://woodmanfoundation.org/plotline/plotline-6-betty-woodman-ceramic-bodies>

Erişim Tarihi: 21.10.2024

2.3.4. Rıza Tan Buğra Özer

Özer, eserlerinde insan hareketleri ve duygularını hayvan figürleri üzerinden yansıtmaktadır. Çalışmalarını insansı hareketlere sahip hayvan betimlemeleri üzerine kurgularken konu olarak mitolojik hikayelerden sıklıkla faydalanmaktadır. Formlarında ve duvar uygulamalarında porselen, stoneware killer ile serbest elle şekillendirme tekniğini kullandığı gözlemlenmektedir. Çalışmalarına bakıldığında

gerçeküstücü bir üslup ve yalın renkler gözlemlenebilmektedir. Özer, verdiği bir röportajda çalışmalarının konusu üzerine şunları söylemiştir:

Sanırım mitolojik öğelere takıntılıyım. Bu mitsel formları bazen kendi tarzımda tekrar yorumlarken bazen de var olanlar üzerinde yeni figürler ortaya koymaya çalışıyorum. Tabi bunlar için belli birikimlerin dışı vurması diyebilirim. Tabi bir de çalıştığım konular daha çok mitolojik öğeler olduğu ve antik dönemlere ait formlara göndermeler olduğu için yine o dönemlerden elde edilen bilgilerin birçoğunun kil ya da taş tabletler/sütunlar olması da kullandığım malzeme ile daha derin bağ kurmamı sağlıyor (Sanal – 11).

Şekil- 15: Rıza Tan Buğra Özer, "Umut", 36x30x18 cm, Stoneware Seramik Çamuru, Serbest Elle Şekillendirme, 1245 C°, 2023

Kaynak: <https://seramiksanat.com/bugra-ozer/> Erişim Tarihi: 10.06.2024

2.3.5. Mehmet Fatih Karagül

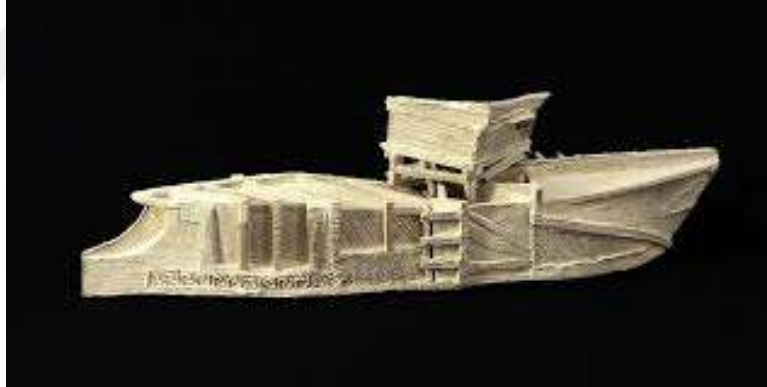
Karagül, 1971 yılı İstanbul doğumludur. Sanatçının çalışmalarının ana unsurları zıtlık, mekân, ışık, boşluk ve dokudur. Son dönem çalışmalarında bronz

kullanırken; asamblaj, kolaj ve heykel çalışmalarında ise pekişmiş çini, porselen, kâğıt katkılı seramik, metal ve yardımcı malzeme olarak da kâğıt, atık materyaller kullandığı bilinmektedir. (Sanal- 12).

Sanatçı, Şekil 16'da örneği bulunan çalışmasının devamı olan kişisel Troia sergisi üzerine yazdığı makalesinde şu sözlere yer vermektedir:

Bu sergide İlyada vardır, değişik bir anlatımla. Troia'nın birbirine karışmış katmanları, mimarisi, megaronu, tapınağı, atı ve yıkımı, kent anahtarı, Hektor'un hançeri, Priamos'un deposu ve Akhilleus'un kurbanları. İstilacı ve direnişçi gemileri vardır, ışıyla, gölgesiyle, malzemesiyle, hacmi ve dokusuyla; dürüstçe ve meydan okurcasına... (Karagül, 2018).

Şekil- 16: Karagül, M.F. Trireme (Agamemnon), 2018, Pekişmiş Çini ve Porselen, 66cm, 1250°

Kaynak: <https://www.fovart.com/fatih-karagul> Erişim Tarihi:10.06.2024

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. UYGULAMALAR

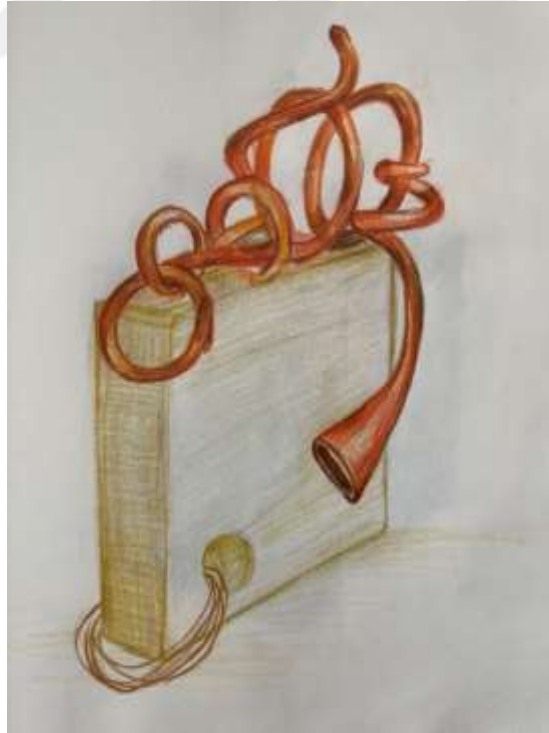
Sanat, geçmişten günümüze ortaya koyduklarıyla öylesine geniş bir yelpaze sunmaktadır ki her dönem için farklı, her sanatçı içinse bir o kadar kişiseldir. Sanatçılar, yüzyıllar içerisinde sürekli değişen bir devinimle çalışmalarını ortaya koymuş ve bu devinim değişen dönem koşullarının da desteğiyle sıklıkla yeni sanat hareketlerini gündeme getirmiştir. Antik sanattan çağdaş sanata uzanan ve yüzyılları içine alan bu geniş süreç, bizlere sayısı belirlenemeyecek kadar çok eser bırakmıştır. Tezin son bölümü olan üçüncü kısımda bir üslup olarak sembolizm ve konu olarak da mitoloji üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Semboller aracılığı ile eserlerine istenilen duygu, anlam ve anlatıyı aktaran sanatçılar; sembolizm çatısı altında görünen dünyanın ötesini göstermeye çalışmışlardır. Bu çalışma da sembolizm ekseninde Ares'in mitolojik anlatılarından yola çıkarak seramik yüzey ve formlara soyut bir aktarım yapılmıştır.

Mitolojik öyküler ve kahramanları yıllar boyunca sanatçılara esin kaynağı olmuştur. Bu noktada dünya üzerinde yer alan çok sayıda mitolojiden, Yunan mitolojisine bağlı on iki tanrı- tanrıça ve öyküleri çalışmanın inceleme konusu olmuştur. İçlerinden savaş tanrısı Ares uygulama çalışmalarının öznesi olarak belirlenmiştir. Kavramsal çerçeve bütününde Ares ve savaş ayrılmaz bir birleşimdir. Savaş bilindiği üzere kin, nefret, acı, öfke, kaos gibi birçok olumsuzluk içeren elementi içerisinde barındırmaktadır. Yunan mitolojisinde Ares ve öykülerine bakıldığında daha önce sayılmış olan olumsuz elementler sıklıkla gözlemlenmektedir. Bağlamsal olarak sembolizm tekelinde bir yaklaşım sergilendiği için kullanılması gereken sembolik elementler Ares'in kötü karakteri ve onun şer öyküleri üzerine kurgulanmıştır.

Detayları belirtilen sembolik elementler soyut bir biçimde aktarılacak istenmiştir. Savaş tanrısı Ares ve öyküleri incelenmiş ve sonucunda basit geometrik biçimler belirlenmiştir. Bu birimler, tanrıların bir mekânda olduğunu göstermek hatta bazen Pantheon'u tanımlayabilmek adına kübik formlar olarak; tanrılar ise spiral biçimler şeklinde şekillendirilmiştir. Kübik mekân formlarının seçilmiş olma sebebi,

tanrılar için belirlenmiş olan spiral biçimlere göre daha durağan ve bir zemini gösteriyor oluşudur. Çalışmada görüleceği üzere uzatılmış, eğilmiş ve dinamikliği arttırılmış spiral biçimler, öykülerde yer alan tanrı karakterlerinin inişli çıkışlı duygu durumlarına ithafen oluşturulmuştur. Tanrılar için spiral biçiminin belirlenmesi, doğal olarak savaş tanrısı Ares'inde bu biçim üzerinde değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Biçimlerin ötesinde Ares ve öyküleri, sahneler şeklinde tasarlanırken renk faktörü önemli bir ayırt edici özellik olarak düşünülmüştür. Sahneler Ares ve diğer tanrıların öykülerinden oluşmaktadır. Bu noktada, sadece Ares'i göstermek mümkün olmadığından, tüm tanrılar spiral biçimde düşünüldüğünden renksel anlamda tanımlama yoluna gidilmiştir. Ares hırçın ve öfkeli kişiliği sebebi ile kırmızı ve tonları üzerinden betimlenirken, diğer tanrılar sahnelerin içeriklerine göre farklı renklerde değerlendirilmiştir. Mekanları gösteren kübik formlar ise genellikle zemin tasvirini açıklayabilmek için soğuk ve metalik renkler üzerine kurgulanırken, sadece istisnai durumlarda sahnenin vurgusunu artırabilmek adına sıcak renkler tercih edilmiştir.

Şekil- 17:Eskiz 1, “Pranga Sesleri”

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Açıklanması bakımından, Şekil-17'de Eskiz- 1,2,3'te görülen tasarımlarda görüldüğü üzere kırmızı ve tonlarında olan dinamik spiral formlar Ares'i temsil

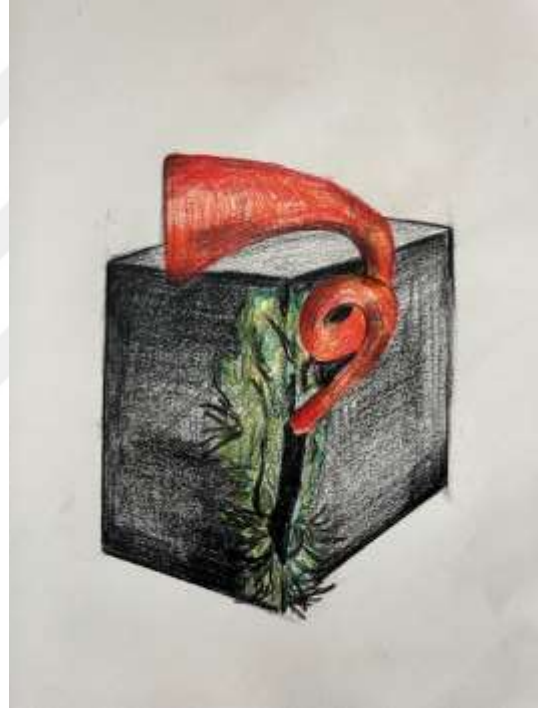
etmektedir. Spiral formların altında yer alan kübik biçimler ise zemini tasvir etmektedir. Spiral biçimin a ız kısmının görüldüğü üzere üç tasarımda da yönleri farklıdır, bunun sebebi ise spiral biçimlere insani hareketler kazandırılmaya çalışılmasıdır. Ares tanrı olmasına karşın aslında insana ait olan tüm özellikleri taşımaktadır. Utanç, nefret, korku gibi insana has özellikler günlük yaşamda bildiğimiz üzere kafanın duruş hareketleriyle ve mimikler ile kolaylıkla anlaşılabilmektedir. Bu açıklamalar eşliğinde, spiral formlar insan kafası olarak d   n lm   ve duyguların  ıktıları olarak insana ait kafa hareketleri özelinde duruş pozisyonları belirlenmiştir.

Şekil- 18:Eskiz 2, "Gazap Ateşi".

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 19: Eskiz 3, "Yolun Sonu".

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

3.1. Uygulama Süreci

Çalışmanın uygulama süreçlerinin detaylarına yer verilen bu bölümde, yapılmış olan tüm çalışmaların aşamaları gösterilmemiştir. Tüm  alı malar aynı teknik ve yöntemler ile olu turuldu undan birkaç formun sürecinden bahsetmenin yeterli olduğu d   n lm  t r. Form ve duvar uygulamaları için ithal pi me rengi beyaza yakın stoneware çamur tercih edilmiştir. Uygulama süreçlerinin tümünde elle şekillendirme ve plaka yönteminden faydalanılmıştır. Kübik formlar plaka yöntemi ile

spiral formlar serbest bir biçimde elle şekillendirilmiştir. Şekillendirme aşamaları bitmiş olan form ve duvar uygulamaları bisküvi pişirimleri yapılmak üzere kurumaya bırakılmıştır. Çalışmaların tümünün bisküvi pişirimleri 1000°C'de yapılmıştır. Sır konusunda ise çok sayıda deneme yapılmıştır ve bu denemelerin içlerinden sahnelere uygun renkler seçilmiştir. Tüm sır pişirimleri 1040°C'de uygulanmıştır.

Şekil- 20: "Pranga Sesleri" Stoneware Kil, Plaka Yöntemi ile Şekillendirme Aşaması

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil -20'de "Pranga Sesleri" adlı çalışmanın yapım aşaması görülmektedir. Bu çalışmada uzun ince kübik bir form plaka yöntemi ile şekillendirilmiştir. Çalışmaya ait mitolojik öykü sahnesinde geçen "Zincire vurulmuş" ifadesi üzerine, yapılan çalışmanın sol alt köşesine delik açılmıştır. Bu açılan deliğe daha sonra prangayı sembolize etmesi açısından hasır ip sarılmıştır.

Şekil- 21: "Pranga Sesleri" Stoneware Kil, Plaka Yöntemi ve Ölçülendirme Aşaması

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 22: "Pranga Sesleri", Stoneware Kil, Sucuk Yöntemi ile Modelleme Aşaması

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Form üzerine yerleştirilecek olan savaş tanrısı Ares için sucuk yöntemi ile önce konik yapılar daha sonra ince spiraller elde edilmiştir. Açılmış olan konik formların içleri kesilerek külah haline getirilmiştir. Oluşturulan bu külah formları tanrı Ares'in kafa kısmını sembolize etmektedir. Silindirik şişeler üzerinde belli bir sertliğe gelene kadar bekletilen ince spiraller ise Ares'in vücudunu tasvir etmektedir. Aynı nem oranında olan tüm spiral parçalar ve kübik form konuyu ifade edecek şekilde birbirine balçık yardımı ile yapıştırılmıştır.

Şekil- 23: "Pranga Sesleri" Adlı Formun Kuruma Aşaması.

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 23'te çalışmanın parçalarının birleştirdikten sonra kurulmaya bırakılmış hali görülmektedir.

Şekil- 24: "Şüphen Mi Var? – Pranga Sesleri" Çalışmaların Fırınlama Öncesi Görüntüleri.

Şekil- 25: "Pranga Sesleri" Adlı Çalışmanın Bisküvi Pişirimi Sonrası Görüntüleri.

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 24 ve 25'te çalışmaların kuruduktan sonra bisküvi pişirimi öncesi ve sonrası durumları görülebilmektedir.

Şekil- 26: Sır Hazırlama Aşamasından Bir Fotoğraf.

Kaynak: Gökçimen, Kişisel Arşivi

Şekil- 27: Hazırlanan Sırın Deneme Plakalarının Üzerine Uygulama Aşaması

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil-27'de deneme plakalarının hazırlanma aşaması görülmektedir. Görüldüğü üzere deneme plakaları dikey form olarak tasarlanmıştır, bunun sebebi hazır olarak satın alınmış sırların akışkanlığının test edilmek istenmesidir.

Şekil- 28: Sır Plakaları Üzerinde Renk Denemeleri.

Şekil- 29: Sır Denemelerinin Sonuçları

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 28'de deneme plakalarının sır fırınına girmeden önceki durumları, Şekil- 29'da ise 1040°C'de sır pişirimi yapılmış sonuçlar görülmektedir. Çıkan sonuçlar değerlendirilmiş ve sahneler için en uygun renkler seçilmiştir.

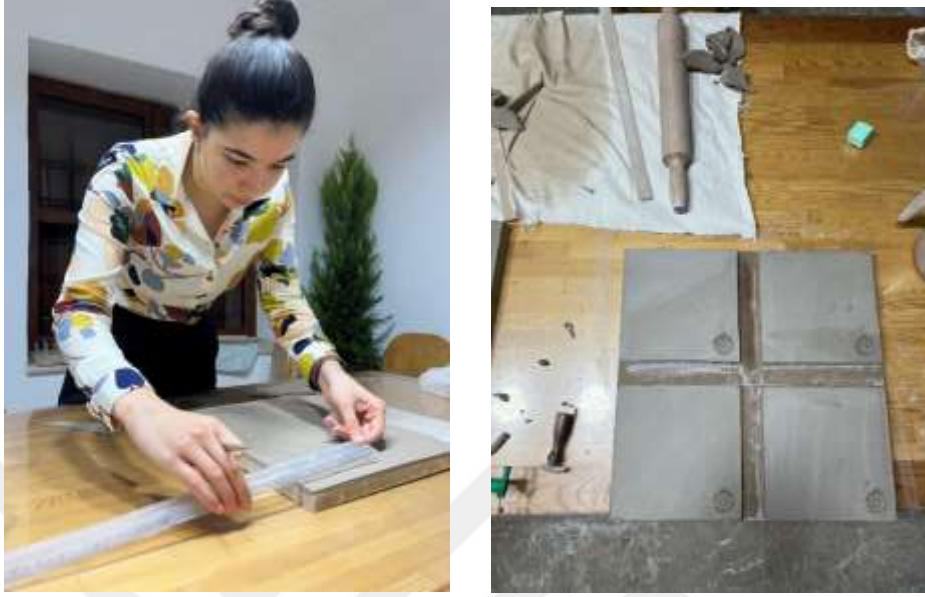
Şekil- 30: "Pranga Sesleri" Adlı Çalışmanın Bisküvi Pişirimi Yapılmış Bünye Üzerinde Sır Uygulaması.

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 30'da "Pranga Sesleri" isimli çalışmanın sırlanmış ve pişirime hazır hale getirilmiş görüntüsü yer almaktadır.

Şekil- 31-32: "Kardeşim!" Adlı Çalışmanın Plaka Yöntemi ile Şekillendirme Aşaması

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 31 ve 32'de "Kardeşim!" isimli duvar çalışması için hazırlanan plakaların belirlenen ölçüler doğrultusunda hazır hâle getirilme aşamaları görülmektedir.

Şekil- 33: "Kardeşim!" Adlı Çalışmanın Sucuk Yöntemi ile Şekillendirme ve Renk Seçimi

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 33'te hazırlanan sucuk spiraller, kesilen zemin üzerine konu içeriğine uygun bir biçimde yerleştirilmiş ve yapıştırılmıştır. Kuruma aşaması tamamlandıktan sonra bisküvi pişirimi gerçekleştirilmiştir. Deneme plakalarından seçilen sırlar, görselde yer alan üç farklı duvar uygulamasına sahne bütünlüğünü sağlayacak biçimde uygulanmıştır.

Şekil- 34: "Dilemma" Adlı Çalışmanın Şekillendirme Aşamaları

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 34'te yer alan "Dilemma" adlı çalışma yer, gök, Ares'i ve diğer tanrıları sembolize etmektedir. Çalışma üç farklı küp formundan ve bu küp formlarının üzerine yapıştırılmış tanrıları tasvir eden spirallerden oluşmaktadır.

Şekil- 35: "Yasak Aşk" Adlı Çalışmanın Sırlama Aşamaları ve Fırın İçerisindeki Görüntüsü

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 35'te "Yasak Aşk" adlı çalışmanın sırlama aşamalarından görüntüler yer almaktadır.

3.2. Kişisel Uygulamalar

Kişisel uygulamalar bölümünde, daha önce üçüncü bölümün girişinde de detayları ile açıklandığı üzere savaş tanrısı Ares'in soyut sembolik yansımaları yer almaktadır. Bahsi geçen soyut sembolik form ve duvar uygulamaları Ares ve onun mitolojik öykülerinin hatta diğer tanrılarla olan ilişkilerinin kurgulanmasıdır. Ares'in içinde bulunduğu bu mitolojik öyküler farklı kaynaklardan okunmuş ve kişisel olarak

bıraktığı etkiler doğrultusunda yorumlanmıştır. Bahsi geçen kişisel hikaye yorumlamaları birbirinden farklı sahneleri içermektedir.

Şekil- 36: "Savaş Yıllarım", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 1040°C'de Sır Pişirimi, 35x20x20cm, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 36 ve 37'de "Savaş Yıllarım" adlı çalışma görülmektedir. Savaş tanrısı Ares'in kaostan beslenmesi, herkesi sürekli birbirine düşürmek istemesi; Ares'in coşkulu ve karmaşık bir ruh hâline sahip olduğunu göstermektedir. Bu yüzden kırmızının, onu en iyi temsil edecek renk olduğu düşünülmüştür. Görülen spirallerdeki kırmızı rengin üzerindeki koyu benekler; Ares'in kaostan zevk almasını sembolize etmektedir. Kübik form tüm tanrıların bulunduğu yeri yani Pantheon'u betimlemektedir. Küpün rengi, kahverengi üzeri birkaç tonun birbiri arasında geçişinden oluşmaktadır. Spiral formun yukarıya bakan dinamik hareketi, Ares'in çıkaracağı kaosu ve yaratacağı sıkıntıyı ayrıca savaş için harekete geçiş anını tasvir etmektedir.

Şekil- 37: "Savaş Yıllarım" Adlı Çalışmanın Detay Görüntüsü

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 38: "Bende Varım", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 1040°C'de Sır Pişirimi, 25x15x15 cm, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 38'de "Bende Varım" adlı çalışma görülmektedir. Ares'in kendini üstün görmesine, diğer tanrı ve tanrıçalara karşı çıkmasına atıf yapılmak istenmiştir. Ortılığı her seferinde karıştırması, savaş açsa da açtığı her savaşı kazanamaması ile bilinmekte olan Ares; ifadesel anlamda dik başlılığın bir sembolüdür. Yine Ares'in ve tanrıların bulunduğu mekânı tasvir etmesi açısından görülen küçük küp üzerinde yeşil renk tercih edilmiştir. Spiral şeklinde farklı renklerde görülen tanrılar, Ares'in dik başlılığı

altında ezilmişlerdir. Ares görüldüğü üzere diğer tanrılardan büyük ve yukarıya bakan bir biçimde betimlenmiştir. Bunun sebebi kendini herkesten üstün görmesi, bencilliği olarak yorumlanabilir. Tanrıların düğümlenmiş şekildeki duruşları ortamda bir kaos olduğunun göstergesidir. Ares'in koyu kırmızı bir renkte oluşu, çıkardığı kaostan aldığı hazzın bir sembolüdür.

Şekil- 39: "Şüphen Mi Var?" Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, Değişken Boyut, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 39'da "Şüphen Mi Var?" adlı çalışma görülmektedir. Demir ustası Hephaistos ve yaşadığı durum tasvir edilmiştir. Güzeller güzeli Afrodit ile evli olduğu bilinenler arasında yer almaktadır. Afrodit ile savaş tanrısı Ares'in gizli bir ilişkisi olduğu, demir ustası işe gittiğinde Ares'in gelip onların yatağında Afrodit ile beraber olduğu bilinmektedir.

Hikâyesel olarak: İşte gördüm sizi, biliyordum bu yaptığınızı... adım gibi emindim! Ben bunu hak etmedim... göreceksiniz neler yapacağımı! Ben demir ustası ve ateş tanrısı Hephaistos, ikinize öyle bir tuzak hazırlayacağım ki... aşk mabediniz olan yataktan kalkamayacaksınız.

Şekil- 40: "Şüpheli Mi Var?" Adlı Çalışmanın Farklı Açılı ve Detay Görüntüsü

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Anlatılan hikâyeye bağlı olarak oluşturulan uzun kübik form bir duvarı ve üzerinde bulunan sarımtırak renkli spiral biçim ise olayları gizli bir şekilde izleyen Hephaistos'un betimlenmesidir. Şekil 39'da demir ustası şüpheli hâli ile bir duvarın arkasına gizlenmiş şekilde onları izlemektedir.

Sahneyi ayrıntılı olarak incelediğimizde, küpün alt kısmında yer alan ince uzun spiral Hephaistos'un öfkesinin artmasının ve sabırsızlığının sembolize edilmiş halidir. Formun üst kısımlarında yer alan ve farklı yönlerde bakan spiral parçalar ise demir ustasının etrafı kontrol edişini, hiddetini ifade etmektedir. Spirallerde kullanılan renk saflığının, üzerindeki benekler de şüpheliğin temsilidir. Kübik form üzerinde ise turuncu renk üstü benekli sır kullanılmıştır. Bunun sebebi Afrodite ile Ares arasındaki durum karşısında öfkelenen, ihanete uğrayan demir ustasının içinde bulunduğu ortamın renginin betimlenmesidir.

Şekil- 41: "Yasak Aşk" Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 45x30x25, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 41'de "Yasak Aşk" adlı çalışma görülebilmektedir. Hephaistos'dan gizli aşk yaşıyan Afrodite ve Ares'in durumunun ortaya çıkması sahnelenmiştir. "Şüpheli mi Var?" isimli çalışmayla bağlantılı olan bu çalışmada daha önce anlatıldığı gibi

Hephaistos, Afrodite ve Ares'e tuzak kurmuştur. Hephaistos, tuzağa yakalanan Ares ve Afrodite'in bu utanç dolu durumunu görmeleri için diğer tanrılara haber verdiği bilinmektedir.

Açıklamalar doğrultusunda şehvet ve arzu duygusu uyandıran, güzelliği ile göz alıcı Afrodite için parlak metal renkte bir sır tercih edilmiş. Ares içinse daha önceleri de açıklamalarına sıklıkla yer verdiğimiz üzere bir kırmızı renk uygulaması yapılmıştır. Yatağı temsil eden kübik platformun rengi ise metalik olarak belirlenmiştir. Hephaistos, "Şüpheli mi Var?" isimli çalışmada sarımsı bir renkte betimlenmişti lakin bu sahnede yeşilin bir tonu kullanılmıştır. Bunun sebebi Hephaistos'un o sahnede kararsız bir halde oluşu, bu sahnede ise iki tanrıyı kısıtlı olarak tuzağa düşürerek görevini tamamlamış olması açısından daha kararlı görülmesi şeklinde yorumlanabilir. Diğer tanrılar ise farklı farklı renklerde betimlenmiş ve adeta birbirleriyle fısıldaşarak iki tanrıyı yargılayan biçimde kompozite edilmişlerdir.

Sahne hakkında daha detaylı bilgiler şu şekilde açıklanabilecektir: Afrodite ve Ares utanç dolu bir pozisyonda yatağın köşesinde birbirlerine sarılmış halde beklerler, karşılarında ise Hephaistos ve durumu haber almış diğer tanrılar onlara yargılayıcı bir biçimde bakmaktadır.

Şekil- 42: "Yolun Sonu" Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 25x20x20cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 42 ve 43'te "Yolun Sonu" isimli çalışma görülmektedir. Ares için "Bir küpün içinde öleyazdı..." diye söylenir öykülerde. Sahneyi hikâyesel bir üslupta şu şekilde açıklamak olanaklıdır: Ares, yere göğe sığmaz bir tanrı... yenilse bile ayağa kalkar tüm tanrılara tekrar ve tekrar meydan okurdu. Olmadı bu sefer düştüğü yerden kalkamadı ve bir küpün içinde ölüme terk edildi. Dedik ya yenilse bile ayağa kalkar diye, ah o dik başlılık bir tanrıyı hapsetmesi için hazırlanmış küpü bile deldi. Sonu geldi dediğimiz anda kalan gücüyle deldiği yerden kafasını çıkarabildi. Bitmişti, tükenmişti... sadece son bir hamle yapabildi, kafasını küpün üstüne dayadı... ve o gücü asla tükenmeyeceği zannedilen Ares, zamanını tamamladı...

Şekil- 43: "Yolun Sonu" Adlı Çalışmanın Farklı Açı ve Detay Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Sembolik ifadede küpün rengi için bir zindanı temsil etmesi açısından koyu siyah ve metalik bir sır tercih edilmiştir. Sahnede Ares ölmüştür ve orada ne kadar zaman geçirdiği bilinmediğinden küpün yırtılan kısmına açıklayıcı olması açısından uzun bekleyiş sürelerinde kendi kendine oluşan yosunlaşmayı temsilen organik yapılanmalar eklenmiştir. Bu yapıların rengi için ise yosun formunu betimlemesi noktasında yeşilli-kahveli bir sır kullanılmıştır.

Şekil- 44: "Pranga Sesleri", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 35x25x10cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 44'te "Pranga Sesleri" isimli çalışma görülmektedir. Mitolojik öykü okumalarında rastlanılan bir bölümde Spartalılar Ares'in onları bırakıp gitmesinden endişe duymaktadırlar. Spartalılar için önemli bir tanrıydı Ares; çünkü onlar savaşçıydı ve Ares'de savaş tanrısıydı. Bu yüzdendir ki, bir heykelini dikmişlerdi ve bu heykeli zincire vurmuşlardı. Güven duymadıkları, olur olmadık zamanda terk edileceklerini düşündükleri, orduyu yalnız başına bırakacak endişesi ile Ares'in heykelini zincirledikleri söylenmektedir.

Form üzerinde görülen sol alt köşedeki ipler anlatıldığı üzere Ares'i tutmak amacıyla bağladıkları zinciri temsil etmektedir. Spartalılar ile Ares arasındaki güvensizliğe vurgu yapmaktadır. Daha önceki çalışmalarda öfkesi, nefreti kırmızı ile sembolize edilmişti lakin Ares bu formda turuncu renk ile bağdaştırılmıştır. Turuncu rengin kırmızıya göre daha az baskın bir renk oluşu, Ares'in bu noktada tutsak kalması olarak yorumlanabilmektedir. Ares, figürsel hareket anlamında görüldüğü üzere bağlandığı iplere bakmaktadır ve bu yüzden çaresizdir.

Şekil- 45: "Gazap Ateşi" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 45'te "Gazap Ateşi" isimli çalışma görülmektedir. Ares yenilgilere doymayan bir tanrıdır. Sahnenin konusu Athena'yı birçok kez alt etmek için girdiği savaşlarda yenilmesi ve öfkesinin daha da artmış bir şekilde devam etmesinden ortaya

çıkıştır. Ateş kırmızısı rengi onun geçmeyen öfkesini, içinde barındırdığı kavga duygusunu ve acı çektirmekten zevk alışıını betimlemektedir. K    delerek co  mu  bir şekilde ba  kaldırışı görülmektedir. Dağılmış ve farklı yönlere bakan spiraller Ares'in yere g  ge sığmayan öfkesini ve kaos yaratmaya hazırlandığını gösterir. K   n üzerinde kullanılan renk ise Ares'in sebep olduğu bu karmaşık durumu ve ruhsal anlamda dengesiz geçişlerinin temsilidir.

Şekil- 46: "Gazap Ateşi", Stoneware Kil, Elle  ekillendirme, 40x15x13cm, 1040 C'de Sır Pi irimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 47: "Ben Savaş Tanrısıyım", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 35x25x20 cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 47'de "Ben Savaş Tanrısıyım" adlı çalışma görülebilmektedir. Ares'in kaostan beslendiği, elinden düşürmediği bir mızrağa sahip olduğu ve kalkan delen diye anıldığı bilinmektedir. "Ben Savaş Tanrısıyım" isimli bu sahnede Ares'in kalkandelen lakabından yola çıkılarak, kalkanı temsilen siyah bir kübik yapı oluşturulmuş ve sanki onu delmişcesine duran bir mızrak üzerine resimdeki şekliyle eklenmiştir.

Şekil- 48: "Ben Savaş Tanrısıyım" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Ares bu çalışmada kalkana saplanan mızrağın etrafına dolanmış bir şekilde gösterilmiştir. Kalkanı temsil eden kübik yapı için metalimsi siyah bir sır seçimi yapılmıştır. Sembolik anlamda siyah, güçlü bir duruşu betimlemektedir. Kalkan üzerindeki kırmızı delinme efektleri ise Ares'in yarattığı kaosu ve kan dökmesini simgelemektedir.

Şekil- 49: "Dilemma" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 49'da "Dilemma" isimli çalışma görülmekte olup, anlaşıldığı üzere üç katmandan oluşmaktadır. En aşağıda bulunan ve yer altını temsil eden kahverengi küpün üstünde Hades yer almaktadır. Ortada yani temsili dünyada ise Ares ve üst kısımda göğü temsil eden mavi küpün üstünde ise tanrıların olduğu görülmektedir. Ares, kaos çıkarabileceği her yerde var olmaya çalışmaktadır. Kurgulanan sahnede Ares orta kısımda yani dünya üzerinde durarak dengeyi bozmak istemektedir. Dünyanın rengi için metalik yeşil sır tercih edilmiştir. Göğü temsil eden mavi küpün üzerinde üç tane tanrı yer almaktadır. Bu tanrılardan üçü de çıkacak kaostan habersizlerdir. Habersiz oldukları o kadar bellidir ki görüldüğü üzere iki tanrı sohbet eder biçimde, diğer tanrı ise bambaşka bir noktaya bakan bir harekette tasvir edilmiştir. En alttaki küp kahverengi tonlarda sırlanmış ve yer altını temsil etmesi istenmiştir. Hades bilindiği üzere yer altı tanrısıdır. Sahnede Hades yine gökte yer alan tanrılar gibi çıkacak kaostan bihaber durumda başka bir yöne bakmaktadır.

Şekil- 50: "Dilemma" Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 30x15x10cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Sahnede aslında çok ilginç bir sembolik anlatım yer almaktadır. Hikâyesel anlamda özetlemek gerekirse sahnenin temel kurgusu şudur: Bir dünya var görünenden öte, sanmayın sadece gördükleriniz gerçek... Kaldırın kafanızı bakın göğe

var mı ucu bucağı... masmavi enginlikler, gidebildi mi içinizden birisi sonuna, soruyorum sizlere... Bir de yerin altı var, şimdiye kadar kaç insan sakladı içine... görebildiğiniz dünyada kaç insan varsa, hepsi yarın gidecek oraya yerin dibine...

Üst üste olan bu küpler hepsi farklı yönde, birbiri ile temas halindedir ama görüldüğü üzere gök ve yer altını temsil eden küpler, dünyayı temsil eden küpten büyüktür. Aslında yaşanan dünyanın ne kadar küçük ve sınırlı olduğu betimlenmiştir. Mitolojik olarak gök ve yer altının, fani dünyadan ne kadar büyük olduğuna dikkat çekilmek istenmiştir.

Şekil- 51: "Hüküm Verildi", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, Değişken Boyutlar, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 51'de "Hüküm Verildi" adlı çalışma görülmekte olup; babası Zeus tarafından bile sevilmeyen, sık sık tanrılar arasında dışlanan, Ares'in yargılanması sahnelenmiştir. Tanrıların en sevilmeyeni, aşağılananı, küçük görüleni olarak bilinen

Ares; burada her zamankinden farklı olarak boynunu bükmüş bir vaziyette görülmektedir. Turuncu renk ile hor görüldüğü mahcubiyet hâli anlatılmıştır. Sol tarafta Ares'e bakan ve seslenir, haykırır, yargılar vaziyette diğer tanrı ve tanrıçalar yer almaktadır. Tanrı ve tanrıçalar, savaş tanrısını o kadar utandırmışlar ve yargılamışlardır ki Ares, o boyun eğmeyi bilmeyen tanrı kafasını kaldıramaz duruma gelmiştir.

Şekil- 52: "Hüküm Verildi" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Sembolik anlamda incelediğimizde Ares'i oluşturan spirallerin daha önceki çalışmalara göre daha sönük, salık bir yapıda olduğu görülmektedir. Ares'in yargılandığı ve sonucunda mahcubiyet hissettiğini göstermek için bu şekilde bir şekillendirme yapılmıştır.

Şekil- 53: "Süren Dava", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 40x25x20 cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 53'te "Süren Dava" isimli çalışma görülmekte olup, sahnenin hikayesi şu şekildedir: Ares'in kızı Alkippe'ye, Poseidon'un oğlu Hallyrothios'un cinayet davası adı verilen "Areopagos" tepesinin dibinde saldırdığı bilinmektedir. Ares, kızına saldırılmasına çok kızmış ve Hallyrothios'un canını almıştır. Olanları duyan ve Olympos tanrılarını tepede bir araya getiren Poseidon, Ares'in yargılanmasını istemiştir. Süren davanın sonucunda Ares haklı bulunmuş ve üstündeki suçlamalar kaldırılmıştır. Tepenin adına o günden sonra "Ares Tepesi" demiştir.

Şekil- 54: "Süren Dava" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Ares Tepesi olarak belirlenmiş üçlü kübik yapı için Ares'in yargılanması ve aklanması sonucuna ithafen beyaz renkli bir sır tercih edilmiştir. Orta kısımdaki kübik form tanrıların ortak alanını, üst kısımdaki form Ares'i yargılayacak olan tanrıların olduğu yeri ve Ares'in bulunduğu form ise yargılanma alanını temsil etmektedir. Sembolik olarak Ares turuncu renk ile betimlenmiştir lakin duruşu ile de suçunu kabul etmeyen bir biçimde betimlenmiştir. Başını dik tutan, kendinden emin bir Ares görülmektedir. Yukarıdaki tanrılar ise Ares'i yargılayan ve merakla bakan bir kompozisyonda sahnelenmişlerdir.

Şekil- 55: "Daha Bitmedi", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 25x25cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Daha Bitmedi" isimli çalışmada, Ares'in direnişi, pes etmeden kavgalara devam etmesi betimlenmiştir. Başlattığı savaşlar kendi aleyhine de sonuçlansa, ortalığı karıştırmaktan geri durmaması hâli bu formda da birbirine dolanan spiraller ile yansıtılmak istenmiştir. Turuncu tonunda hareketlenmeye başlayan spiraller Ares için kaosu daha bitmediğini anlatmaktadır.

Şekil- 56: "Kardeşim!", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, Değişken Boyutlar, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Kardeşim!" adlı çalışma üç parçadan oluşmaktadır. Mavi renkli parça Athena'yı temsil etmektedir. Zekası ve savaşçı özellikleriyle bilinen Athena sevilmektedir fakat kardeşi Ares ise bu ve birçok konuda iyi anılmamaktadır. Sevilen, beğenilen Athena ile kardeşi Ares arasında bu konunun sorun yarattığı bilinenler arasındadır.

"Kardeşim!" temalı bu sahnede solda kırmızı renkte Ares, sağda ise mavi renkte Athena yer almaktadır. Ortada buz mavisi renkte yer alan düğüm formu aralarında geçen çıkmazı ve kavgayı, aynı zamanda kardeş olduklarından çözülemez bir düğümle bağlı olduklarını temsil etmektedir.

Şekil- 57: "Bitmeyen Kavga", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 21x30cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Bitmeyen Kavga" adlı çalışmada Ares'in Athena'yı kıskanması ve onu çekememesi anlatılmaktadır. Sahnede Ares kardeşi Athena'yı çepeçevre sarmış ve onu kısılcına almıştır.

Şekil- 58: "Bitmeyen Kavga" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Hikâyesel anlamda ise sahne şu şekilde açıklanabilir: Herkes seni sevdi, herkes sana dua etti ve herkes seni yüceltti... ama bak gördün mü kim güçlü? Benim öfkem, benim gücüm, benim inadım sürekli ben suçlandım... sadece güçlüyüm ve senden çok

daha güçlü işte şimdi tam da burada göreceksin! Senden kurtulduğumda, edilen tüm dualar benim olacak...

Şekil- 59: "Zamanım Var", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 21x30cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Zamanım Var" isimli çalışmada hikayesel anlamda şunlar söylenmektedir: Gencim daha ve sınırsız bir güce sahibim, savaşları ben çıkarır ve ben sonlandırırım...

Zeus duy sesimi, işte sana haykırıyorum. Sanki kaç savaşa girdin ki? Yaşlandın artık, çekilmelisin o altından yapılmış tahtından... duyamıyorum seni, yoksa korkuyor musun? Olsun daha benim çokca zamanım var...

Şekil- 60: "Kırmızıyı Ben Seçmedim", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 25x25cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Ema Gökçimen Kişisel Arşivi

"Kırmızıyı Ben Seçmedim" adlı çalışmada Ares'in sanki kötü olmayı ben istemedim der gibi bir söylemi vardır. Hiç kimse kötü olmayı seçmez. Sahneye dair hikâye şu şekildedir: Gözlerimi açtığımda adımı koymuşlardı... Ares... sadece ismim değil görevimi de tanımlamışlardı... savaş tanrısı Ares. Ben mi istedim böyle olmasını, kulağıma gelmesi gereken dualar bile belliydi... Sürekli fısıltılar halinde, bize yardım et! Bize güç ver! Bizim yanımızda ol! Bu savaşı sen kazanabilirsin! Ne olmasını bekliyordunuz ki ben sadece kan, nefret ve savaşmayı bilirim!

Şekil- 61: "Kırmızıyı Ben Seçmedim" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Ema Gökçimen Kişisel Arşivi

Çalışmada görüldüğü üzere sır seçimi, içinde koyu tonları olan etkili bir kırmızıdır. Bunun sebebi Ares'in içinde yaşadığı ruhsal sorgulama halini sembolize etmektir.

Şekil- 62: "Yeni Başlıyorum", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 21x30cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Yeni Başlıyorum" isimli çalışmada, sır seçimi noktasında Ares'in gençlik yılları anlatılmak istendiğinden parlaklı, açık renk bir kırmızı kullanılmıştır. Ares'in gençlik ateşi, hırsı, savaşıardan zevk alması, saldırgan hâli birbirine geçmiş spiraller ile kaos atmosferi şeklinde betimlenmek istenmiştir.

Hikâyesel anlamda şöyle der Ares: Geçmişim ve geleceğim işte tam da ortasındayım şu an... Kazandıklarım, kaybettiklerimden daha fazla ama bunu görmediler... Olympos ve içindekiler, kendine tanrı diye lakap takmış bir grup zavallı... Tek bildiğiniz, günlerinizi dedikodu yaparak geçirmek... Gerçek bir tanrı görmek istiyorsanız işte buradayım. Sizler gibi Olympos'un altın tahtlarında değil, savaş alanlarında büyüdüm ben ve hepinizden güçlüyüm. Şimdilik söyleyeceklerim bu kadar sizlere çünkü yeni başlıyorum, neler olacağını göreceksiniz!

Şekil- 63: "Tek Suçum Savaşmak", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 21x30cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Tek Suçum Savaşmak" isimli çalışmada, yaptığı tek şeyin savaş olduğunu söylemektedir Ares. Hikâyesel olarak: Bana bahşedilen tek bir şey vardı, savaş. Sizce ben karşıma geldim babama? Vermişti bana bu görevi bir kere... Yüzlerce, binlerce savaş yönettim, orduları birbirlerine kıydırdım, sayısını bilemediğim can aldım ve ne oldu! En başta bu görevi bana veren babam, Zeus beni yargıladı! Ne yaptım ben? Haykırıyorum sana ey yüceler yücesi Zeus! Ne yaptım ben? Verdiğin görevi yerine getirmekten başka... İşte buyum ben, tek suçum savaşmak!

Şekil- 64: "Tek Suçum Savaşmak" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Sahne ve anlatılan hikâyede olduğu gibi Ares kendini sorgulamaktadır. Bir yargıya varmıştır aslında ama aynı zamanda da bir çıkmazı yaşamaktadır. Yaşadığı çıkmazı anlatması açısından metalik siyah spiraller yoğunluktadır. Sadece ufak bir bölümde kırmızı yerine turuncu tercih edilmiştir çünkü Ares'in kendisi hakkında bir çıkarımı vardır ama yaşananlar ve yargılanması hakkında da bir serzenişi olduğu açıkça ortadadır.

Şekil- 65: "Sonum Geldi", Stoneware Kil, Elle Şekillendirme, 25x25cm, 1040°C'de Sır Pişirimi, 2024

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

Şekil- 66: "Sonum Geldi" Adlı Çalışmanın Farklı Açılardan Görüntüleri.

Kaynak: Esmâ Gökçimen Kişisel Arşivi

"Sonum Geldi" isimli çalışmada Ares daha önce kişisel uygulamalar başlığı altında hiçbir çalışmada görülmediği üzere sadece artistik mavi bir sır ile

betimlenmiştir. Görüldüğü üzere, kırmızı ya da turuncunun hiçbir tonu kullanılmamıştır. Sebebi, Ares'in sonunun gelmiş olmasıdır. Hikâyesel açıklamada Ares'in son sözleri şunlardır: Sonum geldi mi? Zeus babam, Hera annem şimdi gözlerimin önünde, Afrodite tek ve biricik aşkım... sanki damarlarımda akan kutsal kanım çamura dönüşüyor... Keşke akıllı kardeşim Athena yanımda olsaydı ve bir şeyler söyleseydi ama kimse yok. Buraya kadar mıydı? Yere göğe sığmayan Ares, dünyayı kana bulayan Ares... Sonum geldi...

SONUÇ

Sanat, yüzyılları içinde barındıran sayısız eser çıkarmış belli bir kıstasta anlatılamayacak kadar geniş ve derin bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlık, ilk mağara duvar resimlerinden ve kemiklerden yapılmış ilk enstrümanlarda dahil olmak üzere gerek görsel, gerek işitsel anlamda insanlara bir şeyler aktarma çabası içerisinde olmuştur. Bu aktarma çabası insanlığın yüzyıllar içerisinde gelişime uğraması ile sürekli devinerek gelişmiştir. İlkel mağara resimlerinden antik Yunan vazolarına ve yüzyıllar sonra karşımıza çıkan ilk klasik eserlere kadar insanlık, sürekli bir betimleme ihtiyacı içerisinde olmuştur. Anlatılagelen bu uzun süreçte insanlar sürekli sembolleştirme ve sembol aktarımı yapmışlardır. Semboller mağara resimlerinde de görülürken, günümüz eserlerinde de görülebilmektedir. Sembol, aktarımı ve anlaşılması en kolay simgedir demek yanlış olmayacaktır.

Yüzyıllar sanat pratikleri üzerinde sayısız değişime sebep olmuştur. Sanat ilk günkü örneklerinden günümüze kadar öylesine değişmiştir ki sanat eseri üzerinden aktarılacak istenenler artık bambaşka bir noktada kendini göstermektedir. Klasik sanat görüneni ya da akıldakini en güzeliyle betimlemek üzerine kurulmuş ve örneklerinde proporsiyon olarak resmedilen her figür ya da doğa unsuru güzeli aktarmanın çabası içerisinde kendine bir misyon edinmiştir. İnsanlık tarihi her dönemde ve her teknolojik gelişmede yeni vizyonlar geliştirmiş ve kendinden bir önceki dönemi tartışan hatta yenilik getirmeye çalışan bir duruma gelmiştir. Sanat tarihine bakıldığında ilk klasik örnekler, değişen ve gelişen toplum hareketleri neticesinde kendisinden bir önceki dönemi eleştiren çok sayıda yeni sanat akımı ortaya çıkmıştır.

Bahsi geçen sanat tarihi içerisinde yer alan sanat akımlarının hemen hemen hepsi yeni bir söylemle ortaya çıkmışlardır. Sanatçılar için, yaşadıkları dünyanın değişimi yeni fikirler ve yeni söylemler demektir, bu noktada görüneni resmetmenin veya şekillendirmenin yeterli olmadığından yola çıkarak birbirinden farklı sanat akımları ortaya çıkarmışlardır. Sembolizm de bu sanat akımlarından bir tanesidir. Artık görünen dünya, sanatçılar için yeterli bir konu değildir ve ilk örneklerine edebiyat alanında rastladığımız sembolizm insanın duygularını, hayali konuları, rüyaları ve mitolojik destanları ele almaktadır.

Sembolizm ve mitoloji sıklıkla bir arada bulunmaktadır. Sebebi, sembolist sanatçıların görünen dünyanın ötesindeki tinsel varlıkları ve öğeleri keşfetmeye çalışmasıdır. Sembolistler görüneni resmetmenin yerine semboller ile gerçeküstünü aktarmaya çalışmışlardır. Mitojiler, içlerinde insana dair olan hatta insani duyguları bambaşka bir evrende ve karakterlerde yansıtmaktadır. Örneğin: Yunan mitolojisine bağlı tanrı ve tanrıçalar yaşadığımız dünyadan farklı bir hayali evrende yaşamaktadır ama bilinen insana dair tüm o duyguların onlarda da olduğunu mitolojik metinlerden okuyabilmekteyiz. Bu bağlamda, daha öncede açıklandığı üzere mitoloji gerçekliğin ötesinde yer almakla birlikte dünyanın elementlerini de yani insana dair olanları da bizlere aktarmaktadır. Tamda bu noktada mitoloji ve öyküleri, sembolistler için çalışılması mümkün konular olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yüzden sembolist yaklaşımla ortaya konmuş sanat eserlerinde, sıklıkla mitolojik konuların yansımaları görülebilmektedir.

Dünya üzerinde çok sayıda birbirinden farklı veya benzer mitoloji bulunmaktadır lakin içlerinden bazıları metinsel anlamda ele alınmıştır. Mitolojilerin hepsi yazılı olarak kuşaktan kuşağa aktarılmadığı için sözsel aktarım olarak kalmış, sürdürülebilirliği pek mümkün olmamıştır. Tezin kapsamının sembolizm ve mitoloji ekseninde yürütülmesi, kolay erişilebilirliği ve metinlerin kaynaklarına rahatlıkla ulaşılabilmesi noktasında Yunan mitolojisi tanrı-tanrıçalarının özellikle içlerinden savaş tanrısı Ares'in bu konuya uygun bir çerçeve olabileceği düşünülmüştür.

Yunan mitolojisi, gerçeküstü çok farklı konu ve karakteri içerisinde barındırmaktadır. Konu kapsamında tüm bu elementleri incelemek ve açıklamak mümkün olmayacağı için odaklanılan kısım Yunan mitolojisinde yer alan Pantheon'a bağlı tanrı ve tanrıçalar olarak daraltılmıştır. Detaylarına ve açıklamalarına yer verilen Yunan Pantheon'unda yer alan on iki tanrı ve tanrıçadan, savaş tanrısı Ares kişisel olarak seçilmiştir. Ares'in gerek savaşçı karakteri gerekse diğer tanrılarla olan ilişkileri anlamında sembolik olarak öne çıktığı ve yine sembolik tasvirde çok daha anlattıcı olabileceği kişisel çıkarımlar arasında yerini almıştır.

Daha önce de açıklandığı üzere mitolojiler ve öyküleri, sembolist sanatçıları için sıklıkla çalışılan konular olmuştur. Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde öncelikle, sembolizm ve mitoloji uzamında plastik sanat eserleri üretmiş olan

sanatçılar ve eserleri gösterilmiştir. Devamında ise plastik sanatlarda Ares tasvirleri araştırılmış ve bulunabilen örnekleri çalışmaya eklenmiştir. İkinci bölümün son başlığı olan çağdaş plastik sanatlarda mitoloji ve sembolizm, hem sembolist eserleri olan hem de bulunabildiği kadarıyla mitolojik konuları sembolist bir yaklaşımla ortaya koyduğu düşünülen, yerli ve yabancı sanatçıların eserlerinden oluşmaktadır.

Tez çalışmasının son bölümünde kişisel uygulamalar başlığı yer almaktadır. Bu bölümde tüm araştırmalar ve edinilen bilgiler kapsamında uygulamalar tasarlanmış ve ortaya konulmuştur. Son bölüm eskizler, yapım aşamaları ve uygulamalar başlıkları altında incelenmiştir. Savaş tanrısı Ares, uygulamaların ana karakteri olarak belirlenmiştir. Ares ve onun diğer tanrılarla olan ilişkileri, çalışmaların tasarımlarını yaparken ön planda tutulmuştur. Tasarımlar Ares ve sembolik öğeleri eşliğinde ilerlerken, bir yandan da Ares'in içinde bulunduğu mitolojik öyküler, sahneler şeklinde tekrar kişisel olarak kurgulanmıştır. Hırçın ve öfkeli hatta savaşların ana öznesi olduğundan dolayı kırmızı ve tonlarının Ares'i betimlemede önemli olduğu düşünülmüştür. Savaş tanrısı genellikle dinamik spiral bir form olarak soyutlanmıştır. Daha önce de söylendiği üzere uygulamaların Ares ve onun diğer tanrılarla olan ilişkilerinden oluşması dolayısıyla diğer tanrılar da spiral formlarda ama farklı renklerde tasvir edilmiştir. Tanrıları betimleyen bu spiral formlar genellikle bir zemin veya kübik formlar üzerine oturtulmuştur. Bunun sebebi, tanrıların sembolik olarak bir mekandaymış gibi gösterilmek istenmesidir. Kübik formlar veya zeminler kimi zaman tanrıların bulunduğu Pantheon'u simgelemekten, kimi zaman sadece bir mekanı ya da içlerinde bulundukları atmosferi temsil etmektedir. Bu formlar bahsedildiği gibi mekan ve atmosfer algısının ürünleri olduğundan, genellikle soğuk ve yalın renklerden oluşurken istisnai olarak içinde bulundukları atmosferi betimleyen formlarda, sıcak ve hareketli renkler tercih edilmiştir. Bu açıklamalara ek olarak tüm uygulamalar mitolojik öykülerden esinlenerek sahneler şeklinde ortaya konulmuş, bazı sahnelerde kişisel olarak kurgulanmış hikayelere yer verilmiştir. Çalışmalar serbest elle şekillendirme ve plaka tekniği doğrultusunda uygulanmıştır. Uygulamalar, onbir adet form ve sekiz adet duvar çalışmasından oluşmaktadır.

"Çağdaş Seramik Formlarda Sembolizmin Etkisinde Ares'in Mitolojik Betimlemeleri" isimli bu tez çalışması literatür araştırmaları ve çıktılarının yanı sıra,

sanatsal kaygılar ile oluşturulmuş seramik form ve duvar çalışmalarını içermektedir. Belirli bir konudan yola çıkarak ortaya konulmuş, özellikle sanatsal seramik form ve duvar uygulamalarının ülkemiz seramik sanatının gelişimine faydalı olacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akçam, E. (2007). *Mit ve Reklam Stratejileri Reklamda Mit Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aksoy, T. (2007). *Mitoslarda Yaratılış Motifleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Asarkaya, Y. (2010). *Hesiodos'a Göre Yunan Tanrıları ve Sıfatları*. Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Atasagun, G. (1997). Sembol ve Sembolizm. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(7), s.369-387.
- Ateş, N. (2024). *Sembolizm Akımı Bağlamında Gustave Klimt ve Gustave Moreau Eserlerinde Mitolojik Kavramlar*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Erzurum.
- Bayladı, D. (1999). *Mitoloji Tanrıların Öyküsü*. İstanbul: Say Yayınları.
- Can, Ş. (2017). *Klasik Yunan Mitolojisi*. (16. Basım). İstanbul: Ötüken- Yayıncılık Matbaası.
- Cömert, B. (2006). *Mitoloji ve İkonografi* (1. Baskı). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Cömert, B. (2019). *Mitoloji ve İkonografi*. (5. Baskı). Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Çınar, G. (2006). *Heykel ve Mitoloji*. Yüksek Lisans Eser Metni, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dartar, S.& Kaplanoğlu, L. (2020, Ekim). Arnold Böcklin'in Resimlerinde Melankolik Yansımalar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(73), s.386-397.
- Dönmez, P. (2001). *Türk Mitolojisi Üzerine Türkiye'de Yapılan Yayınların Bibliyografyası ve Bu Yayınların Analizi*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Elhüseyni, N. (2010). *Mitoloji*. (4. Baskı). İstanbul, NTV Yayınları.
- Erdoğan, N.Ö., & Öztürk, M.A. (2021, Şubat). *Rönesanstan Modern Dönem Resim Sanatına Korku Duygusunun Yansımaları*. *İdil*, s.244-259.
- Erhat, A. (2000). *Mitoloji Sözlüğü* (Dokuzuncu Basım) İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Erhat, A. (2020). *Mitoloji Sözlüğü*. (27. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Fink, G. (1996). *Antik Mitolojide Kim Kimdir*. (1.Basım). Almandan Çev. Ümit Öztürk, İstanbul, Kabalcı Yayınevi Yayıncılık Matbaası.
- Fink, G. (2004). *Antik Mitolojide Kim Kimdir?* (Birinci Baskı). Serpil Erfindik Yalçın (Çev.), İzmir, İlya Yayınevi Matbaası.
- Göktepe, M. (2020). Romantizm Sanat Akımı ve Sanatçıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Van Yüzyüncü Yıl Üniversitesi, Journal Of Arts*. 3(1), s.45-66.

- Güngör, S. (2022). Sembolizmin Tarihi Serüveni. *Ankara Sosyal Bilim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Genç Atebe Dergisi*, 3, (73), s.73-77.
- Hamilton, E. (2019). *Mitologya*. (24. Basım). Çev. Ülkü Tamer, Varlık Yayınları.
- Hançerlioğlu, O. (2000). *Dünya İnançları Sözlüğü*. (3.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kantar, N. (2013). *Basın İlanlarında Yunan Mitolojisi Öğelerinin Kullanımı*. Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Köhlmeier, M. (2001). *Tanrıların Masalları* (Birinci Baskı). Atilla Dirim (Çev.) Ankara, Baskı Cantekin Matbaası.
- Necatigil, B. (2006). *Mitologya Sözlüğü*. (1.Baskı). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Peterich, E. (1959). *Küçük Yunan Mitologya*. (2. baskı). Yakup Baydur (Çev.) Ankara: Maarif Basımevi.
- Sandalcı, S. (2021). *Yunan Mitolojisi “Çok Tanrılığın ve Tanrılaşmanın Mantiği”*. (2. Basım). İstanbul, İlgi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Sears, K. (2022). *Mitoloji 101*. (13. Baskı) Çev. Ekin Duru. İstanbul, Say Yayınları.
- Seemann, O. (2022). *Yunan ve Roma Mitolojisi Tanrılar, Titanlar ve Kahramanlar*. İnönü Korkmaz (Çev.) Maya Kitap.
- Tollu, M.C. (1964). *Mitoloji Yunan ve Roma*. (2.Baskı) İstanbul: İskender Matbaası.
- Topçu, C. (2019). Arnold Böcklin ve Keman Çalan Ölüm İsimli Otoportresi Üzerinden Resim Sanatında Simgesel Anlatım. İzmir, Asos Yayınevi.
- Üner, Ö. (2013). Türk Resminde Sembolist Eğilimler. *Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler* (7), 51-63.
- Whitehead, A.N. (2019). *Sembolizm Anlamı ve Etkisi*. Ramazan Ertürk (Çev.), Ayrıntı Basımevi
- Yazar, T. & Geçen, F. (2018). Görsel Sanatlarda Evrensel Dil ve Sanatsal Sembolizm. *Uluslararası Sosyal Araştırma Dergisi*, 11(61), s.556-567.

İnternet Kaynakları

Sanal – 1. Antonio Canova (1757-1822) *Mars ve Venüs 1815-19*. Royal Collection Trust Sitesi: <https://www.rct.uk/collection/2038/mars-and-venus> [Erişim:21 Ekim 2024].

- Sanal – 2.** Bertel Thoryaldsen'in Sanatı ve Koleksiyonları Sitesi:
<https://kataloget.thorvaldsensmuseum.dk/en/A6> [Erişim: 22 Ekim 2024].
- Sanal – 3.** (2003) Media Storehouse Duvar Sanatı ve Baskıları Sitesi:
<https://www.mediastorehouse.com/fine-art-finder/artists/james-gillray/venus-mars-c-1790-pen-brown-ink-paper-25458068.html> [Erişim: 20 Ekim 2024].
- Sanal – 4.** *Mars, Venüs ve Aşk Tanrısı, Marcantonio Raimondi, 1508.* Princeton University Art Museum Sitesi:
<https://artmuseum.princeton.edu/collections/objects/14248> [Erişim:21 Ekim 2024].
- Sanal – 5.** *Mars ve Venüs Aşkla Birleşti, Paolo Veronese 1570'ler.* The Met Sitesi:
<https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437891> [Erişim:21 Ekim 2024].
- Sanal – 6.** *Mars On His Chariot Pulled by Wolves, Claude II Audran 1673,* Google Art & Culture Sitesi:
<https://artsandculture.google.com/asset/mars-on-his-chariot-pulled-by-wolves-claude-ii-audran/KAFfUxbtwGoug?hl=en> [Erişim:21 Ekim 2024].
- Sanal – 7.** 9 Ekim 2002 – 6 Nisan 2003 Anish Kapoor Marsyas 2002 Tate Modern'deki Kurulum Tate Modern Sitesi: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/unilever-series/unilever-series-anish-kapoor-marsyas> [Erişim: 02 Eylül 2024].
- Sanal – 8.** *Aptallar Gemisi VII, Michael Flynn,* Art UK Sitesi:
<https://artuk.org/discover/artists/flynn-michael-b-1947> [Erişim: 30 Ağustos 2024].
- Sanal – 9.** Betty Woodman,
<https://woodmanfoundation.org/betty/biography> [Erişim:20 Ekim 2024].
- Sanal – 10.** Betty Woodman:
<https://woodmanfoundation.org/plotline/plotline-6-betty-woodman-ceramic-bodies> [Erişim:20 Ekim 2024].
- Sanal – 11.** *Rıza Tan Buğra Özer, Umut, Seramik Sanat Sitesi:*
<https://seramiksanat.com/bugra-ozer/> [Erişim: 10 Haziran 2024].
- Sanal – 12.** *Mehmet Fatih Karagül, FovArt Sanat Galerisi Sitesi:*
<https://www.fovart.com/fatih-karagul> [Erişim: 10 Haziran 2024].

Sanal – 13. https://archive.org/details/alfred-north-whitehead-sembolizm-anlami-ve-etkisi-fol-yayinlari_202403/page/n5/mode/2up?view=theater [Erişim: 25 Ekim 2024].

Sanal – 14. Türk Dil Kurumu (1968). *Simge tanımı*. TDK: <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim: 04 Eylül 2024].

Sanal – 15. Lebriz.com. *Arnold Böcklin*. <http://lebriz.com/pages/lsd.aspx?articleID=135&lang=TR&bhcp=1> [Erişim: 08 Eylül 2024].

Görsel Kaynaklar:

Şekil- 1: <https://museeprotestant.org/en/notice/johann-heinrich-fussli-1741-1825/> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 2: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arnold_B%C3%B6cklin_008.jpg [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 3: https://media.tate.org.uk/aztate-prd-ew-dg-wgtail-st1-ctr-data/images/.width-1200_6anM3HY.jpg [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 4: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/turner-apollo-and-python-n00488> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 5: <https://darkartandcraft.com/blogs/news/gustave-dore-the-dark-divine-comedy> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 6: <https://www.rct.uk/collection/2038/mars-and-venus> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 7: <https://kataloget.thorvaldsensmuseum.dk/en/A6> [Erişim Tarihi :28 Ekim 2024].

Şekil- 8: <https://collections.britishart.yale.edu/catalog/tms:8273> [Erişim Tarihi :22 Ekim 2024].

Şekil- 9: <https://artmuseum.princeton.edu/collections/objects/14248> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 10: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437891> [Erişim Tarihi :27 Ekim 2024].

Şekil- 11: <https://useum.org/artwork/Mars-on-his-chariot-pulled-by-wolves-Claude-Audran-the-Younger-1673> [Erişim Tarihi :20 Ekim 2024].

Şekil- 12: <https://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/unilever-series/unilever-series-anish-kapoor-marsyas> [Erişim Tarihi :02 Eylül 2024].

Şekil- 13: <https://artuk.org/discover/artists/flynn-michael-b-1947> [Erişim Tarihi :30 Ağustos 2024].

Şekil- 14: <https://woodmanfoundation.org/plotline/plotline-6-betty-woodman-ceramic-bodies> [Erişim Tarihi :21 Ekim 2024].

Şekil- 15: <https://seramiksanat.com/bugra-ozel/> [Erişim Tarihi :10 Haziran 2024].

Şekil- 16: <https://www.fovart.com/fatih-karagul> [Erişim Tarihi :10 Haziran 2024].

